

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SOCIJALNI RAD

**„ULOGA DOBROVOLJNOG SOCIJALNOG RADA U RJEŠAVANJU SOCIJALNIH
PROBLEMA ČLANOVA LOKALNE ZAJEDNICE“**

-magistarski rad-

Kandidatkinja:

Lučkin Mirela

Broj indesa: 651

Mentor:

Doc. dr. Nedreta Šerić

Sarajevo, novembar, 2019.

SADRŽAJ:

UVOD	1
1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA.....	2
1.1. Teorijska osnova istraživanja	2
1.2. Problem istraživanja	7
1.3. Predmet istraživanja	8
1.4. Ciljevi istraživanja.....	8
1.4.1. Naučni ciljevi istraživanja.....	8
1.4.2. Društveni cilj istraživanja	9
1.5. Hipoteze.....	9
1.5.1. Generalna hipoteza.....	9
1.5.2. Posebne hipoteze.....	9
1.6. Metode istraživanja.....	10
1.6.1. Izvori podataka.....	10
1.7. Vremensko i prostorno određenje.....	10
2. SOCIJALNI RAD U LOKALNOJ ZAJEDNICI	11
2.1. Historijski razvoj socijalnog rada	11
2.2. Razvoj socijalnog rada u lokalnoj zajednici	14
2.3. Definisanje socijalnog rada u lokalnoj zajednici.....	15
2.4. Uloga i značaj socijalnog rada u lokalnoj zajednici	17

3. DOBROVOLJNI SOCIJALNI RAD.....	18
3.1. Pojam i definicije dobrovoljnog socijalnog rada	18
3.2. Kategorije volontiranja	20
3.3. Zakon o volontiranju FBiH.....	21
3.4. Odnos profesionalnog i dobrovoljnog socijalnog rada	25
3.5. Motivi za angažovanje u dobrovoljnim socijalnim aktivnostima.....	27
3.6. Načini realizacije dobrovoljnih aktivnosti.....	28
3.7. Način djelovanja dobrovoljnog socijalnog rada putem društvenih mreža	30
3.8. Volonterska udruženja u Bosni i Hercegovini.....	33
3.8.1. Udruženje „Nova generacija“ Banja Luka.....	33
3.8.2. Udruženje Oaza.....	34
3.8.3. Srce za djecu	37
3.8.4. Udruženje „Pomozi.ba“	38
3.9. Doprinos volontera	39
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	40
5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I PREPORUKE	63
6. LITERATURA	66
7. POPIS GRAFIKONA	69
8. PRILOZI.....	70

UVOD

Istraživanje pod naslovom „*Uloga dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju socijalnih problema članova lokalne zajednice*“ motivisano je ulogom i značajem dobrovoljnog socijalnog rada u današnjem bosanskohercegovačkom društvu. Motiv odabira ove teme proizlazi iz sve veće zastupljenosti pružanja socijalne pomoći putem dobrovoljnih socijalnih aktivnosti u našem društvu. Statistički podaci nam pokazuju da su u Bosni i Hercegovini socijalni problemi u stalnom porastu. Bosna i Hercegovina je tokom rata 1992-1995 godine pretrpjela mnoge materijalne i ljudske gubitke s posljedicama koje se osjete i danas. Brojne političke krize, problem siromaštva, nizak socioekonomski status, problem socijalne isključenosti su samo neki od problema s kojima su suočeni članovi našeg društva. Siromaštvo je jedan od vodećih problema u Bosni i Hercegovini koji poprima sve veće razmjere. Statistike pokazuju da se većina stanovništva u Bosni i Hercegovini nalazi u zoni siromaštva. Evidentno je da problem siromaštva u našem društvu ugrožava osnovna ljudska prava građana. Siromaštvo se ne ogleda samo u niskom nivou ličnog dohotka već i u nedostatku obrazovanja, kvalitete zdravstvene zaštite, kulturnog i društvenog života ali i u općenito niskom životnom standardu. Jedan od većih izazova za socijalne radnike je ublažavanje i saniranje posljedica koje siromaštvo ostavlja na članove lokalnih zajednica, prilikom čega dragocjenu pomoć nude i volonteri. Gorući problem u Bosni i Hercegovini je i pitanje nezaposlenosti. Problem nezaposlenosti je uzrokovan mnogim faktorima od kojih su veliku ulogu imali brojni privatizacijski procesi koji su uništili mnoga preduzeća. Takvi procesi za rezultat imaju visoku stopu nezaposlenosti naročito mladim. Stopa registrovane nezaposlenosti za februar 2019 godine iznosila je 34,4%. Naprijed navedeni faktori negativno se odražavaju na ukupno socioekonomsko stanje u državi. Razne krize kroz koje su prošli članovi našeg društva, generirale su brojne probleme i sve to je uticalo na potrebu i dobrovoljnog socijalnog rada. Socijalni problemi s kojima se suočavaju članovi našeg društva su zapravo razlozi zbog čega je dobrovoljni socijalni rad potreban našem društvu. Kao jedan od načina da se ublaže posljedice globalne krize je upravo razvijanje dobrovoljnog socijalnog rada. Ovo istraživanje realizovali smo u cilju ispitivanja dosadašnjeg doprinosa dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju određenih socijalnih problema i zadovoljavanju određenih potreba članova lokalne zajednice. Dobrovoljne socijalne aktivnosti se smatraju važnim dijelom svake lokalne zajednice, a volonteri kao dragocjen resurs društva. Stoga se kao odgovor na brojne postojeće probleme u našem društvu javlja potreba i za dobrovoljnim socijalnim radom.

1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

1.1. Teorijska osnova istraživanja

Problematika s kojom se u ovom istraživanju bavimo odnosi se na dobrovoljne socijalne aktivnosti. Osnovni termini u ovom radu su socijalni rad, dobrovoljni socijalni rad, volontiranje, socijalni rad u lokalnoj zajednici, socijalni problem i lokalna zajednica te ih je važno teorijski elaborirati.

Socijalni rad se od svog nastanka do danas definiše na različite načine. Prve definicije socijalnog rada dolazile su od njegovih nosilaca. Jedan od prvih teoretičara socijalnog rada Mary Richmond u svom djelu „Socijalna dijagnoza“ (1917), socijalni rad shvata kao vještinu i proces, a cilj socijalnog rada je poboljšati odnos pojedinca i društva na način da se pojedinac prilagodi društvu. Ovakvo njenо shvatanje je nedijalektičko, jer izolovano posmatra odnos pojedinca i društva. Sličnog je shvatanja Garet (1919), koji socijalni rad shvata kao vještinu sa ciljem razvijanja dobrih veza između ličnosti i društva. Međunarodna konferencija za socijalni rad (1928) pristupa korijenitom mijenjaju shvatanja suštine socijalnog rada. Socijalni rad se tumači kao djelatnost društva, a smisao profesionalnog socijalnog rada je povezivanje ličnosti i društvene zajednice. Smisao socijalnog rada prema shvatanju međunarodne konferencije je dobrobit ljudi, poboljšanje životnih uslova (Devišbegović, 2003: 25). Isti autor socijalni rad shvata kao stručnu i naučno znanstveno utemeljenu djelatnost na preduzimanju mјera i akcija u cilju preventivnog djelovanja, to jeste sprečavanja pojave socijalnih problema u lokalnoj zajednici, grupi i kod pojedinca, kao i rješavanje stanja socijalne potrebe (pojedinac, grupa, zajednica) uz puno njihovo angažovanje, kada im je pomoć potrebna.

Prema definiciji Međunarodne federacije socijalnih radnika (IFSW), „profesija socijalnog rada promovira socijalne promjene i razvoj, socijalnu koheziju, osnaživanje i oslobođanje ljudi“. Principi ljudskih prava, socijalne pravde, kolektivne odgovornosti i poštovanja različitosti su ključni za socijalni rad.

„Poduprt teorijama socijalnog rada, socijalnih znanosti, humanističkih i autohtonih znanja, socijalni rad uključuje ljude i strukture kako bi prevazišli životne izazove i poboljšali blagostanje“ (Šadić, 2014: 88).

Dobrovoljni socijalni rad i volontiranje su sinonimni pojmovi i oba termina se koriste u naučnoj i stručnoj literaturi. Dobrovoljni socijalni rad je rad osobe bez finansijske naknade u cilju da se pomogne osobama kojima je potrebna pomoć ali i društvu u cijelini. Pojedinci se na volontiranje odlučuju dobrovoljno, za volontiranje nema finansijske naknade i volontiranje se provodi isključivo za dobrobit drugih osoba. To je zajednički rad na dobrovoljnoj osnovi u kojem svako može učestvovati i imati koristi od društvenog razvoja. Volontiranjem širimo socijalnu mrežu, upoznajemo nove ljudе i stičemo nova iskustva kroz dobrovoljne socijalne aktivnosti. Volontiranje je takva aktivnost koja omogućuje građanima uključivanje u društvene procese, osnažuje pojedince, štiti ranjive skupine itd. Dobrovoljne aktivnosti doprinose dobrobiti kako osoba u stanju socijalne potrebe tako i samim volonterima. Volonterima omogućuju učenje novih vještina i razvijanje potencijala, sticanje osjećaja odgovornosti, sticanje iskustva u radu s ljudima, postizanje osjećaja korisnosti kao i mnoge druge pogodnosti koje volontiranje nosi sa sobom. Motivacija pojedinaca za volontiranje je individualna, često to budu faktori kao što su: želja za činjenjem dobra, osjećaj unutrašnje ispunjenosti, vjerski razlozi i slično.

Dervišbegović (2003) dobrovoljni socijalni rad shvata kao dobrovoljnu aktivnost koju obavljaju pojedina lica motivisana željom za činjenje dobra a s ciljem pružanja pomoći drugima. Dobrovoljni rad je neprofesionalna aktivnost koja podrazumijeva obavljanje određenih poslova iz oblasti socijalne zaštite. Dobrovoljni rad je organizovan jer se dobrovoljni radnici pojavljuju kao saradnici stručnih institucija koje se bave ostvarivanjem ciljeva i zadataka socijalnog rada (Devišbegović, 2003). Isti autor naglašava da potreba za dobrovoljnim radom u socijalnom radu proizlazi iz činjenice da stručne službe uprkos dobroj organizaciji i razvijenosti, nisu u stanju sve slučajevе uspješno otkriti i riješiti. Saradjnjom dobrovoljnih i profesionalnih socijalnih radnika uspješnije bi se moglo raditi na prevenciji kao i rješavanju određenih slučajeva.

Zakonska regulativa FBiH naglašava značaj volontiranja u članu 2. Zakona o volontiranju, „Volontiranje je aktivnost od interesa za Federaciju BiH kojom se doprinosi poboljšanju kvaliteta života, aktivnom uključivanju građana u društvene procese i razvoju humanijeg i ravnopravnijeg demokratskog društva“ (Zakon o volontiranju, član 2).¹

¹ Zakon o volontiranju FBiH, Službene novine FBiH 110/12, član 2.

Prema Milosavljeviću (1998), „dobrovoljne socijalne aktivnosti su dio čovjekove humanističke prakse socijalnih promjena koje vode sigurnosti, blagostanju i dobrobiti čovjeka. Njihova bitna odrednica je da se ovim aktivnostima ljudi bave po sopstvenoj volji, bilo da to čine spontano i individualno ili organizovano i permanentno, djelujući čak i kroz određene institucije i službe, ali uvek bez materijalnih sem moralnih i drugih društvenih satisfakcija“ (Milosavljević, 1998: 244).

Zajednička karakteristika svih definicija je pozitivno shvatanje volonterskih aktivnosti koje iniciraju pozitivne promjene u lokalnim zajednicama i društvu. Dervišbegović (2003) navodi kako stručne službe nisu u mogućnosti riješiti sve postojeće probleme te iz toga proizilazi potreba i za dobrovoljnim socijalnim radom. Autor polazi od činjenice da su socijalni problemi društveni, te zbog povećanog obima socijalnih problema javlja se potreba i za dobrovoljnim socijalnim radom. Naročito danas u našem društvu, koje je suočeno s brojnim ekonomskim i socijalnim problemima, stručne službe su preopterećene te je pomoć koju pružaju volonteri dragocjena i od velike važnosti.

Socijalni rad u lokalnoj zajednici se 1939. godine na Nacionalnoj konferenciji socijalnog rada u SAD-u artikuliše kao specifičan metodski postupak, kao specifičan pristup u radu socijalnih radnika (Šerić, 2018: 123). Autori (Milosavljević, Brkić, 2005) socijalni rad u zajednici prepoznaju kao potencijalno i moćno sredstvo za unapređivanje i poboljšanje socijalnog rada, i kao efikasan put za suočavanje sa sve brojnijim i složenijim socijalnim problemima. Prema Halmiju socijalni rad u zajednici predstavlja „svojevrstan proces kroz koji zajednica, uz pomoć socijalnih i drugih stručnih radnika (a i dobrovoljnih) utvrđuje svoje potrebe i ciljeve kao i redoslijed njihovih prioriteta, da bi putem mobilizacije stanovnika i organizacija pokrenula široke socijalne akcije koje idu u pravcu zadovoljavanja i humanizacije životnih potreba, prevencije socijalnih problema, kao i socijalnog razvoja lokalne i šire društvene zajednice“ (Halmi, 1989: 150). Sličnog je shvatanja i Haralambos (1989) koji socijalni rad u lokalnoj zajednici posmatra kao rad koji obuhvata niz aktivnosti a koje se odnose na pružanje pomoći i podrške svim članovima lokalne zajednice u cilju poboljšanja kvalitete života. Socijalni rad u lokalnoj zajednici obuhvata otklanjanje ili ublažavanje rizika, ali i rad na prevenciji socijalnih problema.

Socijalne probleme možemo shvatiti kao određene situacije koje se negativno odražavaju na životne i radne uslove ljudi. Socijalni problemi su sastavni dio socijalnog života a koji se mogu rješavati zajedničkom akcijom društva. Podrazumijevaju odstupanje od socijalnih normi koje određeno društvo njeguje. Prema Dervišbegoviću (2003) najznačajniji pokušaj da se *pojam socijalnog problema* naučno objektivno zasnuje, uobičajeno se smatra definicija koju daje Merton. „Polazeći od Dirkemovog shvatanja „anomije“ kao objektivnog stanja dezintegracije jednog društva u kome je uslijed naglih ekonomskih promjena došlo do konfuzije društvenih normi i privremene nesposobnosti društva da reguliše motive i ponašanje ljudi, Merton ističe da se prvi i osnovni elemenat socijalnog problema sastoji u suštinskoj i nepoželjnoj nesuglasnosti između široko prihvaćenih standarda ili ciljeva u društvu (onoga što jedan značajan kolektivitet u jednom društvu ozbiljno želi da u društvu bude) i aktuelnih uslova društvenog života (onoga što u društvu stvarno postoji)“ (Dervišbegović, 2003: 21).

Karić (2002) navodi da je izraz „socijalni problemi“ dugo vremena predstavljao samo konvencionalni okvir pod kojim se okupljalo mnoštvo činjenica vezanih za masovno socijalno-patološke pojave kao što su: zločin, razvodi brakova, duševne bolesti, samoubistva, nezaposlenost, materijalna bijeda itd. Značajane nauke poput sociologije i psihologije koje se bave dijagnosticiranjem, mogu dijagnosticirati socijalne probleme zahvaljujući tome što ove nauke mogu da ustanove koja su se životna stanja nametnula pažnji značajnog broja kompetentnih posmatrača u okviru grupe, isturivši se tako u kolektivnoj svijesti kao stanja koja zahtijevaju širu društvenu akciju i liječenje. U oblasti socijalne zaštite, socijalni problemi se određuju kao „stanja socijalne potrebe zabrinjavajuće velikog broja ljudi koja nastaju iz katastrofalnih prirodnih ili složenih društvenih zbivanja, pa je uslijed toga za njihovo predupređivanje, otklanjanje ili ublažavanje neophodna višestruka intervencija šireg društva“ (Karić, 2002: 50). Lakičević (1980) pod socijalnim problemom podrazumijeva društvenu pojavu koja privlači pažnju većeg broja članova društva koje je svjesno da takva pojava nosi negativne posljedice sa sobom te je zbog toga neophodna društvena akcija. Iz toga proizlazi da mnoštvo socijalnih slučajeva predstavlja socijalni problem. Lakičević smatra da je socijalni slučaj individualna pojava koja pogoda individuu, ali on, kao i slučajevi jedne vrste (nezaposlenost, npr.), nije usamljen već ima manju ili veću frekvenciju.

Postoji više definicija pojma „*lokalna zajednica*“ ali u suštini lokalna zajednica podrazumijeva međusobni odnos elemenata prostora/teritorija, ljudi, potreba i djelatnosti pa jednostavno možemo reći da lokalna zajednica predstavlja društveni sistem (Alić, 2004: 7). Lokalnu zajednicu možemo shvatiti kao oblik neposredne međusobne povezanosti ljudi na osnovu prostorne bliskosti. Zajednica nastaje da bi se zastupali opći interesi, zbog održavanja tradicije i običaja i slično. Šmidovnik (1999) lokalnu zajednicu shvata kao prvu i najnižu u hijerarhiji teritorijalnih zajednica, a koja posjeduje svoju teritoriju, ljudi i njihove potrebe na toj teritoriji. „U slučaju kada se u jednoj lokalnoj zajednici, sastavljenoj od jednog ili više povezanih naselja, uspostavi pravno-politička i sistemska institucija, onda ta zajednica stiče status lokalne samouprave“ (Pejanović, 2005: 188).

Iako postoje različiti pristupi prilikom definisanja zajednice, Karić (2002) navodi da se ipak mogu izdvojiti neki zajednički elementi kao što su:

- zajedničke potrebe i interesi stanovnika zajednice;
- djelatnosti i funkcije zajednice u cilju zadovoljavanja potreba i interesa;
- izvori i sredstva zajednice (resursi),
- društvene norme i vrijednosti koje su vladajuće u jednoj zajednici (Karić: 44).

Lokalna zajednica je nastala radi životnih potreba ljudi i omogućuje zadovoljavanje ljudskih potreba. U posebnoj upotrebni, termin „zajednica“ se odnosi na općinu kao najmanju lokalnu, političko-teritorijalnu i administrativnu zajednicu. Postoje različiti tipovi zajednica, kao što su: srodničke, etničke, vjerske, političke, i druge. Sa aspekta socijalnog rada najvažnije je tumačenje zajednice u funkcionalnom smislu, to jeste njene uloge u zadovoljavanju potreba svojih članova. Prilikom definisanja pojma zajednice postoje brojni pristupi koji uzimaju sve konstitutivne elemente kao što su: geografska omeđenost, određena struktura i organizacija, mogućnosti zadovoljenja potreba članova zajednice, tradicija i kultura, određeni stepen integracije, nivo ekonomskog razvoja. Tako da se zajednica može odrediti kao društvena grupa ljudi nastanjena na određenom prostoru, a povezuju ih zajedničke potrebe, aktivnosti i prostorna blizina (Karić, 2002).

1.2. Problem istraživanja

Probleme koje smo obuhvatili ovim istraživanjem bili su sljedeći: problemi koji se javljaju prilikom realizacije dobrovoljnih aktivnosti, problemi koji nastaju zbog nedovoljne saradnje volontera sa centrima za socijalni rad ili ustanovama socijalne zaštite i problemi koji nastaju kao rezultat neinformiranosti o volontiranju. Problemi s kojima se susrećemo prilikom primjene dobrovoljnih aktivnosti su mnogobrojni. Dugogodišnje nepovoljno stanje u državi izazvano socijalnom i ekonomskom krizom, dovelo je do toga da se svakodnevno povećava broj osoba koje imaju potrebu za nekom vrstom pomoći. Kao jedan od bitnih problema na koji nailazimo prilikom realizacije dobrovoljnih socijalnih aktivnosti ističemo nedovoljno sredstava za realizaciju volonterskih aktivnosti. Ono što dodatno otežava djelovanje dobrovoljnih aktivista je nedovoljna saradnja sa centrima za socijalni rad i drugim ustanovama socijalne zaštite. Zbog nedovoljne ili nikakve saradnje s ustanovama ili centrima za socijalni rad često se dešava da dobrovoljni aktivisti nisu upoznati s postojanjem raznih oblika pomoći na koje osobe u stanju socijalne potrebe imaju pravo. Saradnja dobrovoljnih aktivista sa socijalnim radnicima zaposlenima u ustanovama, bi bila od velikog značaja za uspjeh mnogobrojnih dobrovoljnih aktivnosti. Takva saradnja bi volonterima omogućila veću informisanost o socijalnoj problematici kao i o postojanju mogućih rješenja određenih problema. Problem istraživanja se odnosi i na neinformiranost članova društva o volonterizmu. Neinformiranost predstavlja veliki problem jer u velikoj mjeri utiče na odluku članova lokalnih zajednica o uključivanju u volonterske aktivnosti i realizaciju istih. Mnogi članovi ne budu upoznati o postojanju volonterskih aktivnosti koje se organizuju u njihovim zajednicama. S tim u vezi, nerijetko se dešava da potencijalni volonteri koji bi učestvovali u dobrovoljnim akcijama u zajednici u kojoj žive, ne budu upoznati s postojanjem istih. Kao jedan od razloga je što se volontiranju kao temi ne pridaje veliki značaj. Nažalost, volonterstvo nije tema za koju mediji pokazuju interes da bi je promovisali, što rezultira neinformiranošću velikog broja članova lokalnih zajednica. Možemo reći da su mediji jedan od vodećih prijenosnika informacija današnjice, te kao takvi imaju ogroman uticaj na društvo što bi se moglo korisno iskoristiti u promovisanju dobrovoljnih socijalnih aktivnosti. Neophodno je promovisati volontерizam kao pozitivnu društvenu vrijednost kako bismo prije svega potaknuli buduće volontere na sudjelovanje u dobrovoljnim aktivnostima a i upoznali članove lokalnih zajednica sa volontiranjem. Raditi na razvoju svijesti o važnosti volontiranja i stvaranju podsticajnog okruženja za razvoj volonterskih aktivnosti su primarni ciljevi u pogledu razvijanja volonterskog rada.

1.3. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja obuhvata sljedeće:

- Istražiti pojam, ulogu i značaj dobrovoljnog socijalnog rada;
- Istražiti ciljeve dobrovoljnog socijalnog rada;
- Istražiti doprinos dobrovoljnog socijalnog rada;
- Istražiti odnos socijalnih radnika i dobrovoljnih aktivista;
- Istražiti probleme s kojima se susrećemo primjenom dobrovoljnih aktivnosti,
- Ukazati na značaj primjene dobrovoljnih aktivnosti za cjelokupno društvo.

1.4. Ciljevi istraživanja

1.4.1. Naučni ciljevi istraživanja

Naučni cilj ovog istraživanja je da izvrši *naučnu deskripciju* dobrovoljnog socijalnog rada u pružanju pomoći socijalno ugroženim osobama, te kako i na koji način dobrovoljni rad može ublažiti posljedice kriza. Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti kao osnova za daljnja istraživanja koja će se baviti ulogom i doprinosom dobrovoljnog socijalnog rada. Naučni cilj ovog istraživanja je i *naučna klasifikacija* problema koji su rješavani primjenom dobrovoljnih aktivnosti kao i *naučna klasifikacija* problema koji se javljaju prilikom realizacije dobrovoljnih aktivnosti. *Naučna eksplikacija* je jedan od naučnih ciljeva kojim se nastoji steći saznanje o uzročno posljedičnim odnosima koji postoje. Kao najvažnije uzročno posljedične veze koje smo obuhvatili ovim istraživanjem ističemo: nedovoljna informiranost članova lokalnih zajednica o volonterskim aktivnostima uzrokovana je nedovoljnom promocijom volonterstva, neinformiranost o volonterskom radu za rezultat ima nedovoljan angažman članova lokalnih zajednica u dobrovoljnim aktivnostima, ograničeno djelovanje volontera uzrokovano je nedovoljnom saradnjom sa centrima za socijalni rad i manjkom sredstava, neistraženost volonterstva kao teme rezultiralo je da članovi društva ne prepoznaju u dovoljnoj mjeri značaj volonterskih aktivnosti.

Naučnim ciljevima treba odgovoriti na sljedeće:

- da klasifikuju probleme koji su rješavani primjenom dobrovoljnih aktivnosti;
- da otkriju probleme prilikom realizacije dobrovoljnog rada;
- da istraže doprinos dosadašnjih dobrovoljnih aktivnosti,
- da otkriju koji su to dosadašnji načini realizacije dobrovoljnih aktivnosti.

1.4.2. Društveni cilj istraživanja

Društveni cilj istraživanja jeste mogućnost da rezultati ovog istraživanja posluže u svrhu informisanja članova lokalnih zajednica o prisutnim socijalnim problemima, ulozi i doprinosu dobrovoljnog socijalnog rada, kao i podsticanju članova lokalnih zajednica da učestvuju u organizaciji i provođenju dobrovoljnih aktivnosti. Istraživanjem ostvarujemo informativnu funkciju na način da upoznajemo članove lokalnih zajednica o postojanju dobrovoljnog rada kao jednim od postojećih načina za ublažavanje posljedica kriza.

1.5. Hipoteze

1.5.1. Generalna hipoteza

Generalna hipoteza u ovom istraživanju je glasila:

Mogućnosti koje proizilaze iz dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju socijalnih problema članova lokalne zajednice, nisu u dovoljnoj mjeri iskorištene, promovisane i afirmisane.

1.5.2. Posebne hipoteze:

- Dobrovoljni socijalni rad daje veliki doprinos u rješavanju socijalnih problema.
- U rješavanju socijalnih problema zemalja u razvoju, među kojima je i Bosna i Hercegovina, od velikog značaja je i dobrovoljni rad.
- Primjenom dobrovoljnog socijalnog rada postižu se kratkoročna rješenja za konkretan problem.
- Prilikom primjene dobrovoljnog socijalnog rada nailazi se na razne poteškoće, prije svega nedovoljno sredstava, što otežava djelovanje dobrovoljnog socijalnog rada.

- Saradnjom dobrovoljnih socijalnih aktivista i socijalnih radnika efikasnije bi se moglo odgovoriti na socijalne potrebe i probleme članova lokalne zajednice.
- Od velikog značaja je upoznati članove lokalnih zajednica o ulozi i doprinosu dobrovoljnih aktivnosti u rješavanju socijalnih problema.

1.6. Metode istraživanja

Istraživanje pod nazivom: „*Uloga dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju određenih problema članova lokalne zajednice*“ je teorijsko-empirijsko. Od *osnovnih metoda* u ovom istraživanju koristili smo analitičko-sintetičke metode (analiza, sinteza, apstrakcija, generalizacija, konkretizacija).

Podatke smo pribavili korištenjem metode ispitivanja i metode analize sadržaja dokumenata. Istraživanje je provedeno primjenom dva anketna upitnika u kojima su učestvovali ispitanici s područja Bosne i Hercegovine sa većim učešćem ispitanika s područja Federacije Bosne i Hercegovine. Metodu analize sadržaja dokumenata primjenili smo prilikom prikupljanja i analiziranja dostupnih podataka (Zakon o volontiranju FBiH, Zakon o volontiranju RS, web stranice, oficijelne stranice volonterskih udruženja, rad facebook grupe „pretty woman forum“), a metodu ispitivanja prilikom primjene ankete. Primjenom *studije slučaja* analizirali smo i prikazali konkretni rad volontera koji obavljaju dobrovoljni socijalni rad.

1.6.1. Izvori podataka

Jedan od važnih izvora podataka u ovom istraživanju su socijalni radnici i ispitanici koji su imali iskustvo s volontiranjem. Kao bitni izvori podataka su i Zakon o volontiranju FBiH i Zakon o volontiranju RS koji regulišu ovu oblast, i drugi dostupni izvori koji se tiču istraživanja o dobrovoljnem socijalnom radu.

1.7. Vremensko i prostorno određenje

Empirijski dio istraživanja obuhvata vremenski period od 2015-2018 godine, na području Bosne i Hercegovine.

2. SOCIJALNI RAD U LOKALNOJ ZAJEDNICI

2.1. Historijski razvoj socijalnog rada

Socijalni rad kao stručna djelatnost i profesija ima svoje korijene u humanitarnoj i filantropskoj aktivnosti pojedinih organizacija, pojedinaca i pokreta čiji je cilj bio pomoći i zaštita siromašnih i nemoćnih u 17., 18. i 19. vijeku. Dervišbegović (2003) navodi da korijene tih aktivnosti nalazimo u filozofskim i drugim učenjima teologa i drugih mislilaca feudalizma. Jedan od prvih ideologa milosrđa bio je Toma Akvinski (1225-1274). On kaže: „onaj ko je milosrdan ne treba da živi raskošno nego samo s onim što je dovoljno za život“ (Dervišbegović, 2003: 33). Većina autora se slaže da je pokret humanitarnih organizacija (Charity Organisation Society), započet u Engleskoj 1869. godine, bio ključna tačka u razvitku profesije socijalnog rada. Ubrzana industrijalizacija doveo je do teške degradacije perifernih naselja tadašnjih brzo rastućih gradova, dramatičnog porasta populacije tih naselja i neviđenim porastom kriminala (Mowat, 1961: 3). Kapitalistički oblik proizvodnje pokazao je svoju ranjivost kroz povremene više ili manje teške ekonomске i finansijske krize. Jedna od takvih kriza pogodila je Englesku u šezdesetim godinama 19. stoljeća, nazvana The Lancashire Cotton Famine ili The Cotton Panic (Mowat, 1961: 4). Naprijed navedena kriza je bila uzrokovana dubokim poremećajem u proizvodnji pamuka i zbog koje je hiljade radnika ostalo bez posla. Lokalne i međunarodne zajednice pružale su pomoći osobama koje su se našle u stanju socijalne potrebe, s tim da je pomoć bila ograničena na lokalnoj, etničkoj ili vjerskoj osnovi. Intelektualci tog vremena, koji su bili pod snažnim uticajem prosvjetiteljskih ideja su takav pristup smatrali neprihvatljivim. Intelektualci su bili povezani u Nacionalno udruženje za promociju društvenih znanosti (National Association for the Promotion of Social Science), pa je tako osigurana intelektualna baza razvoja socijalnog rada (Mowat, 1961: 14).. Prvi londonski COS (Charity Organization Society) nosio je ime Society for Organising Charitable Relief and Repressing Mendicity (društvo za organizaciju humanitarne pomoći i spriječavanje prosjačenja) i bio je organizovan kao društvo koje je trebalo na znanstven, akademski i profesionalan način sprovoditi humanitarnu djelatnost kroz prosvjetiteljske ideje o obrazovanju i ličnom razvoju svakog pripadnika društva. Tako zasnovanu djelatnost mogli su provoditi samo obrazovani ljudi, što je još jedna veza društvenih znanosti tog vremena, a preko njih i nastajućeg socijalnog rada, s prosvjetiteljskim idejama. Već 1873. godine Octavia Hill uspostavila je sustav obrazovanja volontera (Barker, 2003: 478), što je bio početak akademskog obrazovanja socijalnih radnika u Engleskoj.

1877. godine T. Guilford Smith, pomoćni propovjednik u crkvi St. Mary's Episcopal Church, putovao je u Englesku i tamo se upoznao s djelovanjem njihove humanitarne organizacije u Londonu. Po tom modelu je već iste godine organizirao Charity organization Society of Buffalo, kao prvu organizaciju te vrste u SAD-u. Ubrzo se uvidjelo da bez obrazovanja ljudi koji pružaju pomoć se neće postići očekivani rezultati, stoga je uspostavljena veza s akademskim institucijama. Zbog toga je 1898. godine organizirana The New York School of Philantropy, koja je ubrzo postala dio znamenitog sveučilišta Columbia i danas postoji pod imenom Columbia University School of Social Work (Barker, 2003: 479). U većem dijelu literature iz područja socijalnog rada ta se godina uzima kao početak profesionalizacije socijalnog rada. U prvom razdoblju socijalnog rada, socijalni radnici morali su prije svega utvrditi koji se ljudi nalaze u stanjima socijalne potrebe, kako bi se uz pomoć tadašnjih COS-a (Charity Organisation Society), uskladilo humanitarno djelovanje mnogih volonterskih udruženja koja su pružala pomoć (Dominelli, 2004: 47). I na našim prostorima u drugoj polovici 19. stoljeća su zaživjeli neki oblici dobrotvornog rada, prije svega u okviru ženskih društava, koja su većinom bila organizovana na vjerskoj ili etničkoj osnovi, pa su tako postojala katolička, pravoslavna, židovska i evangelička društva koja su se bavila pomoći najranjivijima u svojim zajednicama i jačanjem vjerskog, odnosno etničkog identiteta (Prlenda, 2005: 321).

Krajem 19-tog i početkom 20-tog pojavljuju se prvi tekstovi Sigmunda Freuda, koji su iz korijena promijenili znanja o ljudskoj psihi i čovjeku uopće. Freudova psihanaliza je izrazito individualno usmjerena, zahtijeva visoko obrazovane stručnjake, vremenski je, a zbog toga i financijski iznimno zahtjevna, nije nikakva koincidencija da se u socijalnom radu osjeća njezin utjecaj u vremenima ekonomskog prosperiteta. Ovako individualno usmjereni socijalni rad imao je, naravno, i svoju cijenu. Ta je cijena u gubitku aktivne pozicije na razrješavanju društvenih problema, koji dovode do marginalizacije pojedinaca i cijelih društvenih skupina (Specht i Courtney, 1995). Prvim svjetskim ratom javlja se potreba za uvođenjem socijalnih radnika u tadašnje vojne bolnice i time se broj profesionalaca socijalnih radnika znatno povećao, pa bi se moglo reći da je profesija definitivno etablirana. I na našim prostorima u tom vremenu se pojavljuju prvi oblici socijalnog djelovanja, koji, iako su bili daleko od profesionalnog rada, podrazumijevali su aktivnosti putem kojih se pružala pomoć ugroženim porodicama, osoba sa invaliditetom, briga o djeci bez roditeljskog staranja (Richter-Malabotta, 2006).

Po završetku I. svjetskog rata, u SAD-u, zemlji u kojoj bilježimo početak profesije socijalnog rada, po prvi put se država angažirala na finansiranju djelatnosti socijalnog rada. U to vrijeme u SAD-u socijalni rad je bio individualiziran rad, namijenjem ublažavanju psiholoških teškoća vojnika koji su se vratili iz rata ili koji su bili pogodeni ratnim događajima (Rehr i Rosemberg, 2006). Novi svjetski rat zatekao je socijalni rad u bitno drugačijem izdanju no što je bila situacija s I. svjetskim ratom. Profesija socijalnog rada je već bila formirana i u nekim zemljama su postojali obrazovni kadrovi. Ratna kriza, bombardiranja, potreba za zaštitom najranjivijih skupina, pa i na samom početku rata u Engleskoj strah od njemačke invazije, doveli su do potrebe angažiranja većeg broja socijalnih radnika no što su do tada bilo zaposleni u javnim servisima (Burnham, 2011: 11). Značajan dio zaposlenika u području socijalnih djelatnosti nije imao obrazovanje iz područja socijalnog rada, zato je nakon rata intenzivirano njihovo obrazovanje, a posebno se vodila briga o obrazovanju rukovodećih kadrova (Burnham, 2011: 12).

Razvoj socijalnog rada u Jugoslaviji počinje 50-tih godina, kada se 1953. godine otvara prva Viša škola za socijalne radnike u Zagrebu, a ubrzo zatim otvaraju se škole istog ranga i u drugim bivšim republikama sem Crne Gore. U Sarajevu je 1958. godine osnovana Viša škola socijalnog rada, i njeno osnivanje se povezuje sa utemeljenjem razvoja socijalnog rada u Bosni i Hercegovini. U ovom periodu se izgrađuje socijalističko društvo obilježeno brojnim promjenama, koje je trebalo prilagoditi čovjeku. Nastojalo se implementirati projekat političke integracije kroz zataškivanje ratnih zločina, ukidanje brojnih različitosti, primjenjujući princip „bratstva i jedinstva“, dok je na društvenom planu upotpunjeno kroz koncept socijalnog integrisanja. Zaviršek (2009) smatra da je u takvim uslovima socijalni rad dobijao sve veći značaj i razvijao se kao profesija koja je obuhvatala interakciju pojedinca i društva u kojem živi. Socijalni rad je identifikovan kao pomažuća profesija koja je usmjerenica ka sprečavanju socijalnih problema i zadovoljavanju potreba čovjeka. Poslednjih decenija javila se potreba za fakultetskim obrazovanjem socijalnih radnika. U Zagrebu je takav studij osnovan 1971. godine prvo kao interfakultetski studij, a kasnije kao odjel za socijalni rad u okviru Pravnog fakulteta u Zagrebu. U Beogradu je 1973. godine osnovan smjer za socijalni rad i socijalnu politiku pri Fakultetu političkih nauka, dok je u Ljubljani u okviru Fakulteta za sociologiju i novinarstvo 1976. godine osnovana katedra za socijalni rad. U Sarajevu i Skoplju takav studij osnovan je sredinom 80-tih godina (Dervišbegović, 2003: 42).

2.2. Razvoj socijalnog rada u lokalnoj zajednici

Socijalni rad u zajednici se razvijao kroz vijekove. Tokom različitih historijskih perioda brojni faktori su uticali na oblikovanje socijalnog rada u lokalnoj zajednici. Prema teorijskoj analizi faktora koju su dali (Garvin i Cox 2001, prema Netting, Kettner, McMurtry, 2008), pažnja je fokusirana na socijalne uvjete, ideološke struje, potlačene i populaciju u nepovoljnem položaju. „Mogućnosti široke primjene, kako u socijalnom području tako i u različitim akcijama u području politike, zaštite okoliša, privrede, obrazovanja, zdravstva, kulture ili, generalno gledajući, u svim situacijama koje nepovoljno utječu na potrebe ljudi i generišu probleme, dovele su do afirmacije socijalnog rada u organizovanju zajednica u SAD. Makro praksa, kao profesionalno vođena intervencija, ima za cilj ostvarivanje planiranih promjena u organizovanju zajednice“ (Netting, Kettner, McMurtry, 2008: 6).

Razvoj socijalnog rada u zajednici u zemljama bivše Jugoslavije poprilično je zakasnio za drugim evropskim zemljama te se javlja početkom 60-ih godina prošlog vijeka. Socijalni rad u lokalnoj zajednici se javlja kao rezultat decentralizacije koja je počela od 1950. godine prenošenjem direktnе vlasti na organe općina (Šerić, 2018: 124). Otvaranje Više škole za socijalne radnike 1958. godine utrlo je put teorijskog i praktičnog razvoja socijalnog rada u lokalnoj zajednici u našem društvu. U tom vremenu socijalni rad u lokalnoj zajednici bio je izazov, zbog činjenice, aktuelne i danas, da socijalni problemi nemaju samo administrativno-upravni karakter i da prevazilaze okvire rješavanja putem materijalnih davanja ili donošenjem odluka koje proizlaze iz zakonom uređenih prava. Još u tom vremenu praksa je pokazivala da takvo rješavanje socijalnih problema ostavlja neriješeno ili riješeno samo za kratak period niz socijalnih slučajeva i socijalnih problema (Papo, 1971: 1).

Prema Dervišbegoviću (1999) period nakon osnivanja Više škole za socijalne radnike je bio obilježen brojnim teškoćama obzirom da se radilo o jednoj novoj profesiji za koju nije bilo potrebnih iskustava i literature koji bi pomogli u obrazovanju socijalnih radnika. Tako su se koristila inozemna iskustva i literatura. Predlagalo se više profila socijalnih radnika, ali koncepcija o specijaliziranom obrazovanju socijalnih radnika nije prihvaćena iz više razloga. Osnovni je, u tome da rano usmjeravanje socijalnih radnika bez neophodnih stručnih znanja i potrebnih iskustava će ostaviti nepovoljne posljedice na sam kvalitet stručnjaka.

2.3. Definisanje socijalnog rada u lokalnoj zajednici

Socijalni rad od svog nastanka pa do danas ima važnu ulogu u svakoj društvenoj zajednici. Prilikom određivanja socijalnog rada u lokalnoj zajednici javljaju se različite definicije od brojnih teoretičara i istraživača. Od više teorijskih određenja socijalnog rada u lokalnoj zajednici pomenut ćemo teorijsku koncepciju koju je iznio Žganec (1995). Prema mišljenju autora socijalni rad u lokalnoj zajednici je usmjeren ka poticanju socijalne promjene u cilju boljštice zajednice. Glavne vrijednosti koje zastupa i na kojima počiva su zaštita dostojanstva pojedinca i humana socijalna okolina. Socijalni rad u zajednici u zapadnim zemljama ima tradiciju dužu od stotinu godina i danas ima nezamjenjivu ulogu u aktivnostima poput borbe protiv socijalne isključenosti, promoviranja principa socijalne pravednosti, zalaganja protiv različitih oblika nejednakosti u društvu, izgradnje sigurne i zdrave okoline za život građana, promoviranja volonterskog rada i brojnim drugim. Pinker (1975) socijalni rad u lokalnoj zajednici shvata kao indirektnu metodu. Autor smatra da je prioritet socijalnog rada rad na slučaju, to jest rad sa individuom. Drugim riječima, socijalni radnik koji primjenjuje metodu rada s pojedincem direktno pomaže pojedincu ali, istovremeno, indirektnim putem pomaže i zajednici iz koje pojedinac dolazi. Među brojnim teoretičarima i istraživačima socijalnog rada u lokalnoj zajednici korisno je pomenuti i stavove o socijalnom radu u lokalnoj zajednici koje je iznio Dervišbegović (2003). Prema mišljenju autora rad u zajednicama je „integraciona metoda“ socijalnog rada za podsticanje jednog zajedničkog procesa integracije na osnovu koga zajednica treba podjednako prema spolja kao i prema unutra da bude sposobljena za to da se kao zajednica odnosa i planiranja djelatno održi i sarađuje u istinskom savladavanju opštih problema međuljudskog tipa (Dervišbegović, 2003: 63). Kako bi socijalne akcije dovele do očekivanih pozitivnih promjena, potrebno je da se organizatori, pored unaprijed osmišljenih i planiranih akcija, pridržavaju jasnih metodoloških uputstava tokom organizacije i realizacije socijalnih akcija. Prema naprijed citiranom autoru (Dervišbegović, 2003) metodološki koraci u organizaciji socijalne akcije prolaze kroz nekoliko faza:

- Prije svega, potrebno je proučiti pojavu koja će biti tretirana socijalnom akcijom, što podrazumijeva prikupljanje detaljnih informacija o pojavi, o njenoj zastupljenosti u zajednici, otkrivanju uzroka koji su doveli do nastanka pojave i prikupljanje ostalih relevantnih podatka koji će nam opširnije pojasniti problem ili pojavu.
- Upoznati javnost o dimenzijama pojave i planirane socijalne akcije. Kao značajan korak, smatra se mobilizacija zajednice za potrebe planirane socijalne akcije. Najjednostavniji i najefikasniji način upoznavanja javnosti je putem medija.

- Planiranje konkretnih koraka za sprovođenje socijalne akcije. Učešće stručnih osoba koje svojim znanjem i iskustvom mogu dati glavni doprinos u planiranju i realizaciji socijalne akcije je od primarnog značaja za uspjeh akcije i postizanje ciljeva.
- Priprema i donošenje propisa i normativnih akata i obezbjeđenje materijalnih sredstava za realizaciju socijalne akcije.
- Nakon što se prethodne faze uspješno završe, predstoji aktivnost realizacije radnji zacrtanih planom socijalne akcije. Ova faza je najbitnija jer ona predstavlja osnovnu aktivnost.

Milosavljević i Brkić (2005) smatraju da je za uspjeh socijalne akcije veoma značajno pridobiti naklonost odgovornih osoba u lokalnoj zajednici. Pored osoba koje imaju formalnu moć, za uspjeh socijalne akcije su vrlo značajne i osobe koje posjeduju novac. Budući da svaka socijalna akcija zahtijeva određena materijalna sredstva, važno je pridobiti i osobe koje posjeduju novac i zainteresirati ih za uključivanje i podršku akciji. Razlozi zbog kojih je podrška uticajnih osoba u lokalnoj zajednici potrebna u realizaciji socijalne akcije, Milosavljević i Brkić (2005) navode:

- Saglasnost uticajnih osoba je od velikog značaja jer često utiče na realizaciju konkretnih projekata, bilo da su oni usmjereni ka nivou cijelokupne zajednice, susjedstva ili konkretne institucije;
- Uticajne osobe mogu dati kako verbalnu tako i materijalnu podršku. Ukoliko se pridobije naklonost uticajnih osoba, time se povećava i šansa za animiranje i uključivanje drugih članova lokalne zajednice,
- Bez obzira na kvalitet i sadržaj socijalnih akcija, ukoliko izostane podrška uticajnih osoba to će predstavljati nesavladivu prepreku za uspjeh socijalne akcije.

Ajduković (2003) kao osnovnu karakteristiku uspješnih socijalnih akcija navodi masovnu podršku građana a koju je daleko lakše obezbijediti u saradnji sa uticajnim osobama u lokalnoj zajednici. Uspjeh socijalnih akcija je od posebnog značaja u društвima kojima slijedi socijalna rekonstrukcija nakon teških traumatskih iskustava. U tom kontekstu se razvijaju tri osnovna pristupa u što kvalitetnijoj organizaciji društvene zajednice: model razvoja zajednice koji ima za cilj da se kroz obrazovanje utiče na promjenu stavova pojedinca i da se širi svijest o potrebama zajednice, zatim model socijalnog planiranja koji ima za cilj unaprijediti društvene uvjete promjenom načina i djelokruga rada formalnih službi i institucija, i model socijalne akcije koji ima za cilj potaknuti promjene u institucijama ili u praksi zajednice.

2.4. Uloga i značaj socijalnog rada u lokalnoj zajednici

Socijalni rad u zajednici ima važnu ulogu u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti, promovisanju volonterskog rada, izgradnji sigurne okoline za život članova lokalnih zajednica i poboljšanju kvalitete života. Socijalni rad u lokalnoj zajednici podrazumijeva saradnju socijalnih radnika sa članovima lokalne zajednice u cilju postizanja njihove dobrobiti. Glavni cilj takvog rada je stvaranje boljih uslova za život svih članova lokalne zajednice i ublažavanje posljedica postojećih socijalnih problema. Naročito je usmjeren na zbrinjavanje starih i iznemoglih lica, lica s posebnim potrebama i osoba u stanju socijalne potrebe. Socijalni rad ima značajnu ulogu kako u ublažavanju posljedica socijalnih problema tako i na prevenciji socijalnih problema. Saradjnjom svih članova lokalne zajednice postoji veća mogućnost za postizanjem zajedničkih ciljeva, onih za koje sam pojedinac ne bi bio u mogućnosti ostvariti ih. Zajedničkim radom u svrhu postizanja zajedničkih ciljeva doprinosi se ohrabruvanju i osnaživanju svih članova lokalne zajednice. Socijalni rad u lokalnoj zajednici nastoji identifikovati probleme i potrebe članova lokalne zajednice zatim ih zajedničkim snagama brže i kvalitetnije riješiti. Stoga možemo zaključiti da je takav rad u zajednici dragocjen resurs kojeg je neophodno u budućnosti dalje razvijati jer socijalni rad u zajednici doprinosi poboljšanju kvalitete života svih članova lokalne zajednice. Potrebno je raditi na unapređivanju saradnje s medijima i razvijati volonterizam koji je od velikog značaja za lokalnu zajednicu. Socijalni radnici u saradjnji s volonterima i članovima lokalne zajednice na čijem području djeluju, tako udruženi mogu mnogo brže riješiti određene probleme i postići kvalitetnije rezultate, od onih koje bi postigli kada djeluju sami.

Iz naprijed navedenog možemo zaključiti da se uloga i značaj socijalnog rada na nivou lokalne zajednice ogleda u tome da:

- podstiče razvoj kako pojedinaca tako i lokalne zajednice;
- nastoji mobilizirati članove lokalne zajednice za ostvarivanje zajedničkih ciljeva;
- podstiče saradnju među članovima lokalne zajednice;
- identificuje socijalne probleme i potrebe članova lokalne zajednice;
- radi na ublažavanju i prevenciji socijalnih problema u lokalnoj zajednici;
- nastoji zadovoljiti socijalne potrebe članova;
- organizuje socijalne akcije na lokalnom nivou,
- nastoji efikasnije iskoristiti resurse koje zajednica posjeduje.

3. DOBROVOLJNI SOCIJALNI RAD

3.1. Pojam i definicije dobrovoljnog socijalnog rada

Dobrovoljni socijalni rad ili volontiranje je rad pojedinih članova lokalne zajednice bez finansijske dobiti sa željom da se pomogne članovima društva. Dobrovoljni rad je dio svakog društva i odgovor je na mnoge krizne situacije kao i na pokušaj suzbijanja siromaštva i jačanje solidarnosti unutar lokalnih zajednica. Volonteri se na učešće u dobrovoljnim aktivnostima odlučuju dobrovoljno. Lica mogu volontirati samostalno ili u okviru neke grupe ili organizacije. Volonteri svojim trudom utiču na stvaranje pozitivnih promjena i poboljšanju kvalitete života članova društva kojima je pomoć potrebna. Za volontere možemo reći da su dragocjen resurs svakog društva uzimajući u obzir činjenicu da ulažu svoj trud, energiju, slobodno vrijeme i vještine kako bi pomogli drugima bez ikakve finansijske naknade. Volonteri kroz volonterske aktivnosti stiču nova znanja i vještine, kao i nova poznanstva. Stoga možemo reći da volonterstvo pridonosi i razvijanju ličnosti volontera. Volonteri kroz volonterske aktivnosti utiču na razvoj kako pojedinaca, lokalne zajednice, tako i društva u cjelini.

Prema Dervišbegoviću (2003): „Dobrovoljni socijalni rad, odnosno dobrovoljna aktivnost u socijalnoj zaštiti je aktivnost koju vrše pojedina lica iz humanih pobuda, u vidu društvene aktivnosti, dobrovoljno, neprofesionalno u cilju obavljanja određenih poslova iz oblasti socijalne zaštite. Dobrovoljni rad u socijalnoj zaštiti predstavlja oblik društvene aktivnosti građana. On je organizovan, jer se dobrovoljni radnik u socijalnom radu pojavljuje kao saradnik stručnih institucija koje se bave ostvarivanjem ciljeva i zadataka socijalnog rada. Dobrovoljni rad u socijalnom radu je po svojoj prirodi human i proizilazi iz uzvišenih ljudskih osjećanja ljubavi za čovjeka i spremnosti da mu se pomogne kada je pogoden određenim slučajevima, to jest stanjem socijalne potrebe. Potreba za dobrovoljnim radom u socijalnom radu proizilazi i iz činjenice da su socijalni problemi društveni i što stručne službe i kadrovi bez obzira na organizovanost i razvijenost nisu u stanju da sve slučajeve „pokriju“ to jest da ih otkriju i riješe“ (Dervišbegović, 2003: 17). Isti autor naglašava da je dobrovoljni socijalni rad potreban društvu jer stručne službe, zbog povećanog obima posla, nisu u stanju riješiti sve postojeće socijalne probleme. Autor polazi od pretpostavke da motivi za volontiranjem su ljubav prema čovjeku i želja za činjenjem dobra. Motivi koji potiču osobe na učešće u volonterskim aktivnostima su individualni, a pretežno su motivisani željom za činjenjem dobrih djela i pružanje pomoći osobama kojima je potrebna.

Kada je riječ o definisanju dobrovoljnog radnika nailazimo na različita tumačenja samog pojma, ali ono što je zajedničko svim definicijama je da dobrovoljni radnik pruža neplaćene usluge na različitim područjima u svrhu pomaganja drugima. Volonteri su osobe koje za pružanje pomoći drugim ljudima ne očekuju nikakvu naknadu, njih pokreće humanost i altruizam. Osim što doprinose održivom razvoju lokalnih zajednica, volonteri razvijaju lične sposobnosti i stiču radno iskustvo. Dobrovoljni radnici su snaga svake lokalne zajednice.

U *Zborniku pojnova u socijalnoj politici* Lakičević pod dobrovoljnim radnikom podrazumijeva „lice koje iz humanih pobuda u vidu društvene aktivnosti dobrovoljno i neprofesionalno trajnije učestvuje u obavljanju određenih poslova iz oblasti socijalne zaštite“ (Lakičević, 1998: 37).

Volonteri su lica koji iz humanih razloga pomažu drugima bez obzira na spol, vjeru, boju kože ili bilo koju drugu pripadnost. Vođeni humanim motivima pružaju pomoć osobama koje su im u većini slučajeva potpuno stranci. Autori knjige *Volunteers in Personal Social Services*, Giles Dervil i Brian Mundaj pod dobrovoljnim radnikom podrazumijevaju pojedinca koji dobrovoljno pomaže drugim osobama kojima je pomoć potrebna a sa kojima nije u srodstvu, i da pri tome ne dobija naknadu za pružanje usluga (Darwil, Munday, 1984). Slična definicija dobrovoljnog radnika je sadržana i u američkoj enciklopediji socijalnog rada gdje se pod „pojmom dobrovoljnih radnika podrazumijevaju pojedinci koji slobodno doprinose svojim uslugama bez naknade javnim ili dobrovoljnim organizacijama koje su angažovane u svim tipovima aktivnosti socijalne zaštite. Područja usluga uključuju porodičnu i dječiju zaštitu, obrazovanje, zdravlje i mentalno zdravlje, rekreatiju, razvoj zajednice, stanovanje i urbanu obnovu i popravke“ (Encyclopedia of Social Work, National Assotiation of Social Workers, Washington, 1977: 1582). U definisanju pojma dobrovoljca u američkoj enciklopediji socijalnog rada, naglašava se rasprostranjenost volonterskih aktivnosti koje obavljaju dobrovoljci. Volonterstvo je aktivnost koja je zastupljena na svim područjima socijalnog rada na kojima doprinosi dobrobiti ljudi i njihovim lokalnim zajednicama. Volonteri ulažu svoje slobodno vrijeme, znanja i vještine zarad nekog opštег dobra. Stoga za takav rad, dobrovoljni rad, možemo reći da je dragocjen resurs svake lokalne zajednice a i društva.

3.2. Kategorije volontiranja

Volonterski rad se razlikuje na osnovu tipova aktivnosti, uzrasta volontera, područja djelovanja i vremensko ograničenje volonterskih usluga (Begović, 2006). Najšira je podjela s obzirom na vrstu posla. S tim u vezi postoje različite vrste volontiranja. Volonterski rad obuhvata brigu za ljudе kojima je potrebna neka vrsta pomoći (briga za starije osobe, za djecu, briga za zlostavlјane osobe, osobe s posebnim potrebama, siromašne), pitanja zaštite okolišа (učestvovanje u akcijama za uređenje ili čišćenje okolišа, podizanju ekološke svijesti itd.), zatim pružanje pomoći u kriznim situacijama (u slučaju poplava, zemljotresa), administrativni poslovi, volonterski rad sa životinjama, itd. Druga podjela volonterskih aktivnosti odnosi se na uzrast volontera. Svi mogu volontirati bez obzira na njihovu dob. Da za volontiranje nismo nikada prestari dokazao je Australijanac Violet Robins koji je volontirao do svoje 107 godine. Ono što je važno je prilagoditi uzrast volontera volonterskim aktivnostima. Treća podjela se odnosi na područje djelovanja volonterskog rada, tako da volontiranje može biti lokalno, državno i međunarodno. Lokalno volontiranje se odnosi na volontiranje u lokalnoj zajednici, i volontiranje na ovom području daje najefikasnije rezultate jer osoba koja volontira poznaje probleme i potrebe svoje lokalne zajednice, tako da je najviše motivirana za takav rad. Volontiranje na državnom nivou podrazumijeva učešće volontera u dijelovima zemlje u kojima oni ne žive. Volontiranje na državnom nivou takođe predstavlja i saradnju volontera iz cijele zemlje, kao i razmjenu iskustava i znanja, i pružanje savjeta za rješavanje određenih pitanja. Volontiranje na međunarodnom nivou realizira se kroz međunarodne dugoročne i kratkoročne razmjene volontera/ki, a osim konkretne aktivnosti koja se u okviru takvog projekta obavlja, ponajviše je fokusirano na vrijednosti interkulturnog učenja i razmjene, razmjenu iskustava i znanja, te izgradnju međurazumjevanja i prihvatanja različitosti među volonterima, najčešće mladima. I poslednja, četvrta podjela se odnosi na vremensko trajanje volonterskih aktivnosti tako da postoji kratkoročno i dugoročno volontiranje. Dugoročni volonterski rad je rad volontera angažovanih na nekim projektima u vremenskom trajanju dužem od tri mjeseca u kontinuitetu, a kratkoročni volonterski rad podrazumijeva rad volontera angažovanih na projektima u vremenskom trajanju kraćem od tri mjeseca. Kratkoročno volontiranje se odnosi na volonterske aktivnosti koje ne podrazumijevaju kontinuitet. Dugoročno volontiranje podrazmijeva da volonteri posvete svoje slobodno vrijeme, znanja i vještine nekoj ideji na duži vremenski period. Zakonom o volontiranju FBiH u članu 3 stav 1(b) propisano je da je dugoročno volontiranje ono volontiranje duže od 240 sati u najmanje tri mjeseca bez prekida, u skladu sa zakonom.

3.3. Zakon o volontiranju FBiH

Volontiranje u Bosni i Hercegovini regulirano je Zakonom o volontiranju FBiH i Zakonom o volontiranju RS-a. Zakon jasno definiše prava i obaveze volontera. U FBiH se volontiranjem smatra dobrovoljno ulaganje ličnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se bez naknade pružaju usluge ili aktivnosti za opće dobro u Federaciji BiH.² Dok se u RS-u volontiranje definira kao aktivnost koja je od opšteg interesa za Republiku Srpsku i kojom se doprinosi poboljšanju kvaliteta života, aktivnom uključivanju građana i građanki u društvene procese i razvoju humanijeg i ravnopravnijeg demokratskog društva.³

Član 5., Zakona o volontiranju FBiH u stavu 1. i 2., propisuje ko se može smatrati volonterom i navodi:

1. Volonter je, u skladu sa odredbama ovog Zakona, fizičko lice sa poslovnom sposobnošću ili umanjenom poslovnom sposobnošću koje volontira u Federaciji BiH.
2. Maloljetni volonter je lice od 15 do 18 godina na koje se primjenjuju posebni principi zaštite maloljetnih volontera u skladu sa članom 11. ovog zakona.

Član 6., Zakona o volontiranju FBiH propisuje ko može biti organizator volontiranja:

1. Volontiranje u Federaciji BiH organizira organizator volontiranja.
2. Organizator dugoročnog volontiranja može biti isključivo:
 - organ uprave, upravna organizacija, organ izvršne vlasti, organ zakonodavne vlasti, ombudsmen, organ sudske vlasti, tužilaštvo, pravobranilaštvo, ustanova za izvršenje krivičnih sankcija, zatvor i organ za prekršaje Federacije, kantona, grada i općine;
 - javna ustanova,
 - pravno lice registrirano u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Federacije BiH ili Zakonom o udruženjima i fondacijama BiH.
3. Organizator volontiranja mora biti akreditiran od Ministarstva pravde za organiziranje dugoročnog volontiranja u skladu sa članom 26. ovog zakona.

² Zakon o volontiranju FBiH, Službene novine FBiH 110/12, 2012. godine.

³ Zakon o volontiranju, „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 73/08, 2013. godine.

Član 10., Zakona o volontiranju FBiH se odnosi na zabranu iskorištavanja volontera, te je propisano da:

1. Nije dozvoljeno volontiranje kojim se zamjenjuje rad koji obavljaju radnici zaposleni u skladu sa Zakonom o radu, kao i volontiranje koje zamjenjuje poslove koje obavljaju izvršioc poslova na osnovu ugovora o djelu.
2. Nije dozvoljeno volontiranje duže od 40 sati sedmično.
3. Volonter koji obavlja dugoročno volontiranje ima pravo na odmor u trajanju od najmanje dva radna dana mjesечно.
4. Zabranjeno je volontera iskorištavati i zloupotrebljavati sa ciljem sticanja ili povećanja profita.

Član 23., Zakona o volontiranju FBiH se odnosi na prava volontera koja su zakonom jasno propisana a to su:

1. Volonter ima pravo na:
 - pisani potvrdu o volontiranju,
 - volontersku knjižicu i ugovor o volontiranju u skladu sa ovim Zakonom,
 - upoznavanje sa etičkim normama bitnim za pojedini oblik volontiranja,
 - odgovarajuću obuku sa ciljem poboljšanja kvaliteta obavljenih aktivnosti i pruženih usluga, a naročito ako to zahtijeva priroda volonterskih aktivnosti i usluge koje se pružaju,
 - stručnu pomoć i podršku tokom volontiranja,
 - upoznavanje sa uvjetima volontiranja, aktivnostima koje će obavljati, uslugama koje će pružati i pravima koja mu pripadaju na osnovu ovog zakona i drugih propisa, kao i općih akata organizatora volontiranja,
 - nadoknadu ugovorenih troškova nastalih u vezi sa volontiranjem,
 - odgovarajuće i sigurne uvjete rada u skladu sa prirodnom volonterskih aktivnosti koje obavlja,
 - zaštitnu opremu u skladu sa prirodnom volonterskih aktivnosti koje obavlja i uslugama koje pruža,
 - upoznavanje sa opasnostima koje su u vezi sa specifičnim oblikom volontiranja koje obavlja,
 - odmor u ugovorenem trajanju,
 - zaštitu privatnosti i ličnih podataka,

- sudjelovanje u odlučivanju o pitanjima u vezi sa volontiranjem u skladu sa mogućnostima organizatora volontiranja i obliku volontiranja.
- 2. Opravdano odsustvo sa volontiranja ne može biti razlog za gubitak bilo kojeg prava volontera.
- 3. Posebna prava volontera koja nisu određena ovim zakonom mogu se odrediti ugovorom o volontiranju.

U članu 24., Zakona o volontiranju FBiH su sadržane obaveze volontera:

1. Volonter je obavezan:
 - volontirati u skladu sa stručnim propisima i uputstvima organizatora volontiranja;
 - čuvati službenu tajnu, povjerljive i lične podatke o organizatoru ili korisniku volontiranja,
 - odbiti volontiranje koje je suprotno ovom Zakonu.
2. Obaveza volontera je da izvršava uputstva organizatora volontiranja, osim uputstva u vezi sa volontiranjem koja su:
 - opasna po život i zdravlje volontera ili drugih lica;
 - moralno neprihvatljiva za volontera,
 - u suprotnosti sa ugovorom o volontiranju.
3. Ako izvršavanje uputstva može uzrokovati štetu volonteru, korisnicima volontiranja ili trećim licima volonter je dužan na to upozoriti organizatora volontiranja.
4. Volonter ne odgovara za prouzrokovana štetu ako je prethodno upozorio organizatora volontiranja na takvu mogućnost.

U Članu 29., Zakona o volontiranju FBiH nalaze se odredbe koje se odnose na volontersku knjižicu, i navodi se:

1. Volontersku knjižicu za svakog volontera osigurava organizator volontiranja.
2. Svaki volonter posjeduje volontersku knjižicu koja se za vrijeme trajanja dugoročnog volontiranja nalazi kod organizatora volontiranja.
3. U volontersku knjižicu upisuju se osnovni podaci o volontiranju.
4. Na zahtjev nadležnog državnog organa organizator volontiranja dužan je predložiti volontersku knjižicu volontera.
5. Izgled i način izdavanja volonterske knjižice bit će propisan posebnim pravilnikom koji donosi Ministarstvo pravde.

U Članu 30., Zakona o volontiranju FBiH nalaze se odredbe koje se odnose na potvrdu o volontiranju i navodi se sljedeće:

1. Potvrdu o volontiranju izdaje organizator volontiranja na zahtjev volontera.
2. Potvrda o volontiranju sadrži: lične podatke o volonteru, podatke o periodu volontiranja, kratak opis volonterskih aktivnosti, te ostale specifičnosti pojedinog oblika volontiranja.
3. Potvrda o volontiranju, osim podataka iz stava (2) ovog člana, sadrži potpis lica ovlaštenog za zastupanje organizatora volontiranja kojim se potvrđuje tačnost navedenih podataka.
4. Ministarstvo pravde ili institucija za evidentiranje volontiranja, na zahtjev volontera, izdaje potvrdu o svim njegovim evidentiranim dugoročnim volontiranjima.

U Članu 31., Zakona o volontiranju FBiH nalaze se odredbe koje se odnose na naknadu štete, i navodi se:

1. Volonter koji za vrijeme volontiranja namjerno ili iz krajnje nepažnje uzrokuje štetu korisnicima volontiranja, organizatoru volontiranja ili trećim licima dužan je nadoknaditi štetu u skladu sa općim propisima obligacionog prava.
2. Organizator volontiranja za štetu koju volonter prouzrokuje korisnicima volontiranja ili trećim licima za vrijeme volontiranja odgovara po principu objektivne odgovornosti, osim ako dokaže da su postojali razlozi koji isključuju njegovu odgovornost.
3. Organizator volontiranja koji je nadoknadio štetu korisniku volontiranja ili trećem licu ima pravo na regresno potraživanje od volontera, ako se dokaže da je volonter štetu prouzrokovao namjerno ili iz krajnje nepažnje.

3.4. Odnos profesionalnog i dobrovoljnog socijalnog rada

Za dobrovoljni socijalni rad možemo reći da je neizostavna komponenta profesionalnog socijalnog rada. Halmi (1989) odnos dobrovoljnog, neprofesionalnog rada prema institucionalnom sistemu opisuje kao:

1. *Suplementaran*, što bi značilo da dobrovoljni socijalni radnici vrše neke dodatne funkcije, kao što su briga za stare i nemoćne osobe putem kućne njege, briga za osobe sa invaliditetom i slično. Funkcije koje vrše dobrovoljni radnici su najčešće one koje su na dnu ljestvice po stručnosti posla nekih institucija. Dobrovoljni radnici su samo izvođači aktivnosti koja im je određena i pružaju određenim kategorijama stanovnika određene usluge. U takvom odnosu dobrovoljnog i institucionalnog rada postoji vrlo mala interakcija između stručnjaka i dobrovoljnih radnika jer oba posla teku paralelno i ne utiču jedan na drugi.
2. *Komplementaran*, što bi značilo da se dobrovoljci intezivnije povezuju s profesionalcima i uključuju u stručne zadatke. Takav rad dopunjava rad institucije na stručnom nivou. Ovdje dolazi do procesa „dezobjektivizacije“ kada dobrovoljni radnici postaju aktivni sudionici u oblikovanju radnih operacija.
3. *Samostalnost*, što znači da su dobrovoljni radnici samo u slučaju potrebe traže stručnu pomoć socijalnih službi. U ovoj fazi imamo potpuno drugačiju situaciju od prethodnih, obzirom da profesionalci pomažu dobrovoljnim radnicima pri izvršavanju neke djelatnosti, dok su u prethodnim fazama dobrovoljni radnici pružali pomoć stručnim službama (Halmi, 1989: 258).

Milosavljević (1998) smatra da socijalni i drugi stručni radnici u socijalnim službama i institucijama nisu naklonjeni dobrovoljnim socijalnim aktivnostima. Kao najčešći izgovor socijalnih radnika za neangažovanje u dobrovoljnim socijalnim aktivnostima je nedostatak zainteresovanih ljudi za obavljanja dobrovoljnog socijalnog rada. Drugi čest razlog ili izgovor je značajno vrijeme i energija neophodni da se pronađu, motivišu, organizuju i ospozobije dobrovoljni socijalni aktivisti. Neki socijalni radnici smatraju da je potrebno mnogo manje vremena kako bi se riješio neki problem, nego za otkrivanje, motivisanje, usmjeravanje i obučavanje dobrovoljca.

Kao razlozi za neangažovanje dobrovoljaca dalje se navode profesionalna tajna, zatim složenost savremenih socijalnih potreba i problema za koje su potrebne specijalizovane tehnike i metode i koji samim time traže specijalizovano i permanentno osposobljavanje.

Neki socijalni radnici ovim uzrocima dodaju i činjenicu da korisnici i ljudi sa problemima imaju više povjerenja i očekivanja u odnosu na profesionalce vjerujući u njihovu profesionalnu kompetentnost, nepristrasnost i moral, dok neko poznat iz lokalne sredine, odakle u većini potiču dobrovoljci, može i zloupotrijebiti povjerenje i intimnost (Milosavljević, 1998: 245).

Prema Milosavljeviću socijalni radnici kao razlog rezerviranosti prema dobrovoljnim aktivnostima između ostalog navode da korisnici imaju više povjerenja i očekivanja od profesionalnih radnika. Važno je naglasiti da se u praksi i nije pokazalo tačno u potpunosti, budući da kroz volonterske aktivnosti nailazimo na veliki broj osoba koje su u potrazi za nekom vrstom pomoći i traže je upravo od volontera, navodeći da im je mnogo lakše ostvariti komunikaciju i obratiti se za pomoć upravo volonterima. Potrebno je naglasiti postojanje jasne razlike između dobrovoljnog i socijalnog rada, prije svega zbog ovlaštenja koje socijalni radnici imaju kao i mnoga znanja koja posjeduju. Volonteri, za razliku od profesionalnih socijalnih radnika, u većini slučajeva nisu upoznati s mnogim mogućnostima koje osobe u stanju socijalne potrebe mogu ostvariti. Nepoznavanje prava koje ostvaruju osobe koje se obrate za neku vrstu pomoći, može rezultirati gubitkom istog. Jasno je da volonteri ne mogu poznavati sve zakonske propise vezano za oblast profesionalnog socijalnog rada i ne smiju ni postojati takva očekivanja, ali zbog toga je važno postojanje saradnje dobrovoljnih i profesionalnih socijalnih radnika. Obzirom da i jedni i drugi rade s istom kategorijom ljudi, neophodna je saradnja kako bi olakšali i unaprijedili svoj rad. Danas mnoga udruženja organizuju edukacije novih volontera. Ciljevi edukacije su upoznati sudionike s pravima i obavezama volontera, sa samim pojmom volonterstva i gdje sve mogu volontirati. Sudionici se podstiču na razmišljanje o motivima za volontiranje, koje su dobrobiti od volontiranja za njih kao pojedince, za korisnike volonterskih usluga, ali i za društvo u cijelini.

3.5. Motivi za angažovanje u dobrovoljnim socijalnim aktivnostima

Postavlja se pitanje šta je to što motiviše volontere da slobodnom voljom ulažu svoje vrijeme, trud, vještine i znanja da bi pomogli drugima bez ikakve finansijske dobiti. Različiti su motivi koji utiču na volontere za angažovanje u dobrovoljnim aktivnostima ali ono što je zajedničko svima je osjećaj zadovoljstva i korisnosti. Volonterske aktivnosti nude brojne pogodnosti volonterima u vidu sticanja novih poznanstava, kvalitetno iskorištenog slobodnog vremena, sticanju novih znanja i vještina, sticanju radnog iskustva, ali i osjećaju zadovoljstva. Postoje osobe koje volontiraju isključivo s ciljem povećanja dobrobiti drugih osoba ili volonteri motivirani uslovno rečeno egoističnim motivima s ciljem da pored što pomažu drugima, doprinesu poboljšanju vlastite dobrobiti. Pod poboljšanjem vlastite dobrobiti misli se na sticanje radnog iskustva, volontiranje kao put ka lakšoj zapošljivosti, sticanje novih prijateljstava itd. Osim što se volontiranjem stiče radno iskustvo te razvijaju i stiču nova znanja i vještine, volonterstvo sadrži određene obaveze i odgovornosti i kao takvo olakšava put u pronalasku posla jer obogaćuje biografiju i iskustvo. U stručnoj literaturi autori navode različite motivacione faktore za volontiranje. Backer (1993. prema Anheier i Salamon, 1999.) identificira tri skupine motivacijskih faktora:

1. Altruistični motivi, kao što je solidarnost sa siromašnima;
2. Instrumentalni motivi, poput sticanja iskustva i novih vještina, upoznavanja ljudi te osobnog zadovoljstva,
3. Obvezujući motivi, kao što su moralna ili religiozna obveza, doprinos zajednici i slično (Backer, 1993).

Prema Backeru volonteri se angažuju u volonterskim aktivnostima zbog postojanja empatije prema siromašnima. Posjedovanje empatije je od velikog značaja jer vodi prosocijalnom ponašanju. Dalje, Backer kao moguće motive navodi sticanje iskustava i novih vještina. Volontiranje se može posmatrati kao aktivnost koja nudi niz pogodnosti. Volonteri imaju mogućnost širenja socijalne mreže što može imati izuzetno važnu ulogu naprimjer prilikom traženja zaposlenja. Volonteri kroz volonterske aktivnosti stiču iskustvo u radu s ljudima, razvijaju osjećaj odgovornosti i empatije. I poslednja grupa motiva prema Backeru se odnosi na moralnu ili religioznu obvezu. Uzimajući u obzir da sve religije svijeta nalažu činjenje dobra i pomaganje drugima, očekivano je da religija može biti upravo ono što motiviše lica da obavljaju dobrovoljne aktivnosti i na taj način daju svoj doprinos zajednici.

Hutton i Phillips (2006) kao razloge za volontiranje navode da ljudi teže:

1. Pomoći društvu i zajednici;
2. Povećati samopouzdanje;
3. Pomoći prijateljima kojima je pomoć potrebna;
4. Sticanju novih poznanstava;
5. Izaći izvan svog posla i obogatiti životopis;
6. Razviti nove vještine,
7. Uživati u nečemu što vole (Hutton, Phillips, 2006: 18).

Autori navode širu skupinu motiva za motivaciju angažovanja u dobrovoljnim aktivnostima. Pored motiva koje smo već naveli, a koje je identificirao Backer, Hutton i Phillips navode povećanje samopouzdanja volontera kroz obavljanje dobrovoljnih aktivnosti. Sama spoznaja volonterima da su kroz svoj rad i angažman doprinjeli dobrobiti drugima povećava samopouzdanje i stvara osjećaj ispunjenosti. Autori između ostalog, kao jedan od mogućih motiva za volontiranje navode da volonteri uživaju u onome što vole. Vođeni istinskom željom i potrebom da pomognu drugima volonteri se uključuju u dobrovoljne socijalne aktivnosti kroz koje radeći nešto korisno, osim što pomažu određenim osobama kojima je pomoć potrebna, potiču i razvijanje društvene solidarnosti u zajednicama.

3.6. Načini realizacije dobrovoljnih aktivnosti

Svi volonteri bez obzira na motivacijske faktore koji su ih potaknuli na volontiranje imaju isti cilj, da svojim radom pomognu drugima kojima je pomoć potrebna. Volonterima u obavljanju dobrovoljnih socijalnih akcija od neprocjenjivog značaja je i podrška članova lokalnih zajednica. Volonteri dobrovoljne aktivnosti obavljaju u organiziranom okruženju kao što su volonterski centri, udruženja, neformalne grupe članova lokalnih zajednica itd. U želji da pomognu drugima i daju svoj doprinos zajednici, nerijetko se dešava da se neformalna grupa organizovanih pojedinaca s unaprijed osmišljenim planom akcije i zajedničkim ciljem, angažuje u realizaciji dobrovoljnih socijalnih akcija. Načini putem kojih se realizuju dobrovoljne socijalne aktivnosti su raznovrsni. Nerijetko se dešava da neformalne grupe članova lokalnih zajednica organizuju dobrovoljne socijalne akcije s ciljem prikupljanja novčanih sredstava za liječenje, za socijalno ugrožene porodice, ili u neke druge svrhe. U nastavku ćemo navesti neke od postojećih načina za realizaciju dobrovoljnih aktivnosti i ukratko ih opisati. U našem društvu najzastupljenije u svakodnevnoj praksi su prikupljanje sredstava putem humanitarnih telefona, putem žiralnog računa i organizovanje bazara.

- Neizostavan način prikupljanja novčanih sredstava za humanitarne akcije je *humanitarni telefon*. Uslugu humanitarnog telefona mogu dobiti pravna lica koja su u skladu sa zakonom registrovana kao udruženja. Takva udruženja posjeduju rješenje izdato od nadležnog ministarstva u skladu s kojim mogu organizovati dobrovoljne akcije i prikupljati novčana sredstva putem humanitarnog telefona. Humanitarni telefon je najjednostavniji i najbrži način prikupljanja donacija. Često se dešava da zbog nedostatka vremena ili iz nekog drugog razloga, potencijalni donator ne bude u mogućnosti sudjelovati u akciji uplatom novčanih sredstava putem uplate na žiralni račun. U tim situacijama humanitarni telefon je od velikog značaja i u velikoj mjeri olakšava učešće u akcijama jer ne zahtijeva slobodno vrijeme, niti odlazak u odgovarajuću ustanovu da bi se izvršila uplata.
- Idući način je *uplata putem žiralnog računa*. Obzirom da danas svi imaju pristup internetu, apel za pomoć putem društvenih mreža mogu objaviti svi bez ikakve saradnje sa udružnjima ili organizacijama. Online akcije putem društvenih mreža se organizuju tako da tekst sadrži opisanu kompletну situaciju, uključujući prilaganje medicinske dokumentacije, broj žiralnog računa kao i predračun. Prednost ovog načina je mogućnost uplate većeg iznosa novčanih sredstava dok za humanitarni broj možemo reći da na neki način ograničava donatora. S druge strane nedostatak ovog načina je što uslijed nedovoljno slobodnog vremena mnogi donatori ne daju svoj doprinos i ako bi željeli.
- U cilju pribavljanja novčanih sredstava, kao jedan od mogućih načina je i *organizovanje humanitarnih bazara*. Organizovanje bazara je često korišten način kod mnogih udruženja ali i neformalnih grupa. Humanitarni bazari nude niz prednosti jer omogućavaju učešće donacijom odjevnih predmeta, obuće, kozmetike i slično, ali i mogućnost kupovine doniranih artikala od koje novac ide direktno u humanitarne svrhe. Bazari nude dvije mogućnosti učešća u humanitarnim akcijama tako da i lica koja nisu u situaciji u kojoj mogu donirati novčana sredstva ovim putem mogu biti dio akcije. Jedini nedostatak ovog načina za provođenje humanitarnih akcija je što se održavaju u određeno vrijeme, na određenom mjestu u određenom vremenskom trajanju. Tako da mnoga lica, zbog niza mogućih uzroka, budu spriječena dati svoj doprinos.

3.7. Način djelovanja dobrovoljnog socijalnog rada putem društvenih mreža

Društvene mreže predstavljaju besplatne internetske usluge koje su danas najučestaliji oblik komunikacije. Društvene mreže su dostupne svim korisnicima interneta i omogućuju im brzu komunikaciju sa licima koja poznaju u stvarnom životu ali i stvaranju novih poznanstava. Danas su najučestaliji oblik privatne komunikacije ali i poslovne. Osim što predstavljaju jedan vid zabave, imaju važnu ulogu i u poslovnom svijetu. Danas postoje stotine ovakvih servisa a među najpoznatijima je i Facebook. Facebook je jedna od najpopularnijih društvenih mreža današnjice i sastavni dio naših života. Osnovao ju je Mark Zuckerberg 2004. godine. Procjenjuje se da ova društvena mreža broji preko 2 milijarde korisnika. Facebook je besplatna internetska usluga koja svojim korisnicima nudi mogućnost brze komunikacije, sticanje novih poznanstava, promovisanje usluga i slično. U pogledu volonterskog rada, internet je donio veliku prednost u pogledu realizacije dobrovoljnih aktivnosti putem Facebooka. Kao primjer toga, navest ćemo Facebook grupu „Pretty woman forum“.

Riječ je o Facebook grupi koja je prije svega humanitarnog karaktera. Osnovana je 2015. godine u cilju sticanja novih poznanstava, razmjene iskustava, mišljena i savjeta, pomoći pri razvoju malih biznisa i aktiviranju članova za pružanje pomoći osobama kojima je potrebna. U nastavku ćemo prikazati kratak pregled rada grupe u pogledu dobrovoljnih aktivnosti. Danas grupa okuplja 72.000 članova iz cijelog svijeta i vode je 5 administratorica-volontera.

Osim što se među članovima svakodnevno razmjenjuju savjeti i stiču nova poznanstva, ono ćemu je posvećena posebna pažnja je i organizovanje dobrovoljnih socijalnih aktivnosti. Uzimajući u obzir da je internet danas dostupan svima to nam donosi kako veliku prednost tako i veliki nedostatak u pogledu humanitarnih akcija. S jedne strane je prednost jer olakšava dijeljenje humanitarnih apela, mobiliziranje članova lokalnih zajednica za učešće, olakšava put doniranja donacija, a s druge strane može biti nedostatak jer postoje humanitarni apeli koji su lažni. Stoga, prije pokretanja bilo koje humanitarne akcije administratorice grupe prikupe sve potrebne podatke o slučaju, uzimaju socijalnu anamnezu, zatim ukoliko su ispunjeni svi potrebni kriteriji objavljuje se apel. Nerijetko se dešava da administratori grupe-volonteri, posjete porodice koje su u stanju socijalne potrebe prije pokretanja akcije. Prilikom posjete ostvari se uvid u ukupno stanje porodice, zatim se u dogоворu s članovima porodice odlučuje o tome kakva pomoći im je najpotrebnija i vremensko trajanje akcije. U slučajevima kada se radi o prikupljanju pomoći za socijalno ugrožene porodice akcije su pretežno u trajanju od 5-7 dana, a u slučajevima skupljanja novčanih sredstava za liječenje i do 30 dana.

Akcije koje su se provodile u grupi su se odnosile na:

- Prikupljanje novčanih sredstava za oboljele kojima je potreban određen iznos novčanih sredstava za liječenje. Ovakva vrsta apela se pokreće na incijativu roditelja ili lično osobe kojoj je potrebna pomoć, uz prethodno pregledanu medicinsku dokumentaciju uključujući i predračun za liječenje. U ovim slučajevima administratori grupe nastoje mobilizirati članove grupe na učešće u akciji donacijom novčanog iznosa direktno na račun osobe koja se obratila za pomoć. Nerijetko se dešava da se organizuju i humanitarne aukcije kroz grupu. Humanitarne aukcije podrazumijevaju donaciju u odjeći, obući, nakitu, i slično. S jedne strane članice grupe doniraju određene predmete i na taj način učestvuju u humanitarnoj akciji, a s druge strane članice grupe kupuju donirane predmete i novac uplaćuju direktno za troškove liječenja.
- Grupa je posebnu pažnju posvetila u pružanju pomoći samohranim majkama. Samohrane majke u Bosni i Hercegovini se nalaze u vrlo nepovoljnem položaju jer pomoć koju dobijaju od države nije dovoljna. Najveći problem u situacijama u kojima su oba roditelja živa, predstavlja neplaćanje alimentacije što se negativno odražava na djecu jer su djeca najveće žrtve socijalno ugroženih porodica. Samohrane majke imaju više teškoća sa pronalaskom zaposlenja što ih u kombinaciji sa nedobivanjem alimentacije dovodi na rub egzistencije. U pogledu slučajeva samohranih majki sa kojima smo se susretali kroz rad grupe, sve porodice žive kao podstanari. Alimentaciju za djecu dobijaju vrlo rijetko (jednom ili dva puta godišnje) ili što je češći slučaj ne dobijaju nikako. Pokrenuti su postupci naplate alimentacije međutim u tim slučajevima obično se desi da drugi roditelj prepiše svu imovinu na nekog od članova porodice i time onemogući naplatu alimentacije. Stoga možemo zaključiti da se radi o skupini kojoj je potrebno posvetiti posebnu pažnju kroz volonterske aktivnosti jer podrška države nije dovoljna. Kroz grupu su organizavane mnogobrojne humanitarne aukcije koje su imale za cilj skupljanje novčanih sredstava kako bi se ovim porodicama obezbjedile osnovne životne potrepštine, kako bi se platila kirija, režije i slično. Više puta se dešavalo da se zbog visoke cijene kirije ukaže potreba i za selidbom. Većina ovih porodica ne posjeduje ništa, tako da i pomoć prilikom selidbe kao i obezbjeđivanje namještaja je organizovano putem grupe kroz akcije. Nekada se uz pomoć donacija kupi ono što je potrebno, nekada članice grupe poklone svoje, ovisi od situacije. Ono što je bitno napomenuti je da su sve akcije koje su organizovane preko foruma bile uspješne.

Tokom akcija ovim porodicama nisu izostale ni dječije rođendanske proslave realizovane uz pomoć mnogobrojnih donacija. Grupa je također imala važnu ulogu u pronalasku posla ili promovisanju njihovih malih biznisa pokrenutih uz podršku članova i administratora. Finansijska pomoć ovim porodicama je neizostavan dio pomoći ali suština je raditi na ohrabrvanju i osnaživanju samohranih majki, i osposobiti ih uz davanje podrške, za samostalan daljni rad i život.

- Kao posljedica nepovoljnog stanja u državi, nerijetko se dešava da se kod najugroženijih članova društva javi potreba za jednokratnom pomoći. Kroz grupu smo pružali i takvu vrstu pomoći ukoliko su lica ispunjavala potrebne kriterije. Radi se o situacijama u kojima su nam se obraćali zbog neplaćene kirije, nemogućnost da se obezbjede osnovne životne potrepštine, kupovina lijekova koji nisu na esencijalnoj listi, donaciji odjeće i obuće za djecu iz socijalno ugroženih porodica i slično. Ono što je posebno interesantno je da u većini slučajeva upravo osobe kojima je pružena jednokratna pomoć preko grupe, nakon određenog vremena ti isti budu donatori u nekim drugim akcijama.

- Grupa „Pretty woman forum“ organizuje jednom godišnje prazničnu akciju u vidu donacije paketića za pacijente Psihijatrijske bolnice Jagomir. U saradnji s uposlenicima bolnice prikupimo osnovne podatke potrebne za organizovanje akcije, broj pacijenata, uzrast i spol. Shodno tome apel koji objavimo sadrži podatke o tome koji broj paketića je potreban i šta se sve može donirati. Njihove želje su uvijek preskromne i istinski se obraduju svakoj sitnici koju dobiju. Obzirom da se često dešava da pacijenti dođu neadekvatno obučeni i općenito neadekvatno opremljeni za boravak u bolnici, od donacija vrlo rado primamo odjevne predmete i higijenska sredstva. Paketiće u bolnici Jagomir, lično predaju administratorice-volonterke koje osim što poklonima izmame osmijeh, provedu vrijeme u razgovoru s pacijentima što im znači mnogo više čak i od paketića.

Osim navedenih akcija koje se organizuju preko foruma, često se dešava organizovanje jednokratnih akcija koje nekim osobama izmame osmijeh na lice. Kao primjer navest ćemo anonimnu donaciju u vidu ljetovanja u trajanju od 7 dana za dvije samohrane majke i njihovu djecu s plaćenim smještajem, plaćeni troškovi puta, obezbijedenja hrana i džeparac. Zatim, donacija koju smatramo važnom za spomenuti je donacija od anonimne donatorke koja je donirala 90 perika za žene oboljele od zločudnih bolesti, koje su uslijed kemoterapija ostale bez svoje kose i nisu u mogućnosti kupiti periku.

3.8. Volonterska udruženja u Bosni i Hercegovini

U Bosni i Hercegovini postoji veći broj udruženja osnovanih u cilju pružanja pomoći drugima zarad nekog opštег dobra. Širok je spektar djelovanja volonterskih aktivnosti kroz udruženja. Neka od njih pružaju podršku za siromašne i socijalne ugrožene, zatim postoje udruženja za zaštitu životinja, udruženja za zaštitu okoliša. Nabrojat ćemo neka od postojećih udruženja i organizacija u Bosni i Hercegovini i navesti njihove ciljeve.

3.8.1. Udruženje „Nova generacija“ Banja Luka

Udruženje „Nova generacija“ je neprofitno i humanitarno udruženje socijalnih radnika i drugih profesionalaca u oblasti socijalnih djelatnosti. Udruženje je nastalo 2004. godine kao projekat Unije studenata socijalnog rada Banjalučkog univerziteta, s glavnom idejom da diplomirani studenti nastave dobrovoljne aktivnosti kroz udruženje. U to vrijeme u Banja Luci nije postojalo nijedno udruženje socijalnih radnika te je grupa mladih socijalnih radnika uz podršku starijih kolega i profesora, osnovala nevladinu organizaciju koja se kasnije profilisala u udruženje koje se bavi zaštitom i unapređivanjem prava djeteta. Aktivnosti koje udruženje pruža su raznovrsne i korisne kako za djecu tako i za odrasle.

Edukacije koje pruža udruženje su:

- Program za djecu koji sprovode članovi udruženja odnosi se na razvijanje sposobnosti kod djece za interakciju s ljudima iz različitih kultura, uvode kritično mišljenje o predrasudama kako bi djeca znala prepoznati pogrešna tumačenja i podučavaju djecu da razumiju vrijednost i bogatstvo različitosti.
- Program za odrasle podrazumijeva aktivan pristup borbi protiv predrasuda i stereotipa u cilju iniciranja pojedinačnih aktivnosti, preispitivanja i suprostavljanja vlastitim i institucionalnim represivnim ponašanjima.
- Udruženje u sklopu svojih aktivnosti ima i trening asertivne komunikacije. Asertivnost podrazumijeva izražavanje mišljenja i osjećanja na adekvatan način bez ugrožavanja prava druge osobe.
- Udruženje nudi i školu za roditelje s ciljem osnaživanja roditelja kako bi im olakšali proces vaspitanja.

Usluge koje pruža udruženje su:

- Udruženje „Nova generacija“ u saradnji sa Centrom za socijalni rad Banja Luka, realizuje aktivnosti za zaštitu djece i omladine zatečene u prosjačenju ili skitnji a u vidu Prihvatne stanice koja je u funkciji 24 časa dnevno. Prihvatna stanica vrši prihvat i kratkotrajni smještaj djece zatečene u prosjačenju ili skitnji, kojima je potreban kratkotrajni smještaj, ishrana, zdravstvene usluge, s ciljem da se dijete što prije vrati u primarnu porodicu ili ustanovu socijalne zaštite.
- Dnevni centar za djecu ima za cilj zaštitu djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama. Osnovan je 2011. godine u saradnji sa „Centar za socijalni rad“ Banja Luka i organizacijom „Save the children International“. Djeci se kroz dnevni centar za djecu obezbjeđuje pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, školskom sistemu, pruža im se psihosocijalna pomoć i obezbjeđuje ostale usluge potrebne za zadovoljavanje potreba djece.
- Plavi telefon pokrenut je od strane udruženja 18. februara 2013 godine, kao besplatana savjetodavna linija za djecu. Cilj uspostavljanja ovakve linije je pružiti podršku i savjete djeci u kriznim situacijama a posebno u slučajevima nasilja i eksploracije. U okviru udruženja postoji i psihološko savjetovalište. Savjetovalište pruža svu potrebnu psihološku pomoć (www.novageneracija.org).⁴

3.8.2. Udruženje Oaza

Udruženje „Oaza“ za podršku osobama sa intelektualnim teškoćama je osnovano u oktobru 1960. godine. Prvo sjedište Udruženja „Oaza“ bilo je u prostorijama Zavoda Mjedenica, gdje je Udruženje i djelovalo do 2005. godine. Tokom 51 godinu postojanja mijenjao se naziv Udruženja, da bi Skupština Udruženja 2009. godine donijela odluku o trenutnom nazivu organizacije, što je potvrđeno u Ministarstvu pravde i uprave Kantona Sarajevo. Do 2005. godine Udruženje „Oaza“ je koristilo prostorije u Zavodu Mjedenica, te jednu prostoriju u Srednjoj školi za stručno obrazovanje i radno osposobljavanje, da bi u septembru mjesecu Općina Novi Grad Sarajevo donijela odluku o besplatnom ustupanju prostorija na Teheranskom trgu do broja 6, gdje se i trenutno nalaze. U tim prostorijama su se stekli uslovi za aktivan rad sa korisnicima, te realizaciju projekata u koji pružaju direktnu podršku osobama sa intelektualnim teškoćama i njihovim porodicama.

⁴ Udruženje „Nova generacija“, Banja Luka, www.novageneracija.org.

Udruženje Oaza je udruženje koje djeluje na području Kantona Sarajeva za podršku osobama sa intelektualnim teškoćama. Udruženje okuplja veliki broj mladih ljudi koji volontiraju unutar organizacije.

Kroz svoju historiju Udruženje „Oaza“ bilježi značajne aktivnosti i rezultate od kojih izdvajaju sljedeće kao najvažnije:

- kampanja za pokretanje rada sa autističnom djecom pri Centru Vladimir Nazor;
- u periodu od 1992. do 1996. aktivno se radilo na prikupljanju humanitarne pomoći korisnicima Udruženja;
- godine 1998. Vlada Kantona Sarajevo-Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, izbjegla i raseljena lica prepoznaje značaj rada Udruženja, te ih uvrštava u budžet ovog Ministarstva. Ta odluka biva presudna u radu, te Udruženje upošljava prvi put profesionalnu osobu za aktivan rad Udruženja;
- 1998. godine Udruženje „Oaza“ postaje članica Koordinacionog odbora organizacija osoba sa invaliditetom Kantona Sarajevo;
- 2000. godine Udruženje „Oaza“ zajedno sa Udruženjem iz Goražda pokreće ponovni rad Saveza organizacija za podršku osobama sa intelektualnim teškoćama FBiH SUMERO;
- 2001. godine Udruženje „Oaza“ pokreće sportske sekcije za osobe sa intelektualnim teškoćama;
- 2002. godine Udruženje „Oaza“ postaje članica Specijalne Olimpijade Bosne i Hercegovine, što je otvorilo vrata korisnicima Udruženja da učestvuju u domaćim i međunarodnim takmičenjima;
- 2002. godine pokreće Javnu kampanju, zajedno sa drugim nevladinim organizacijama, pod nazivom „Dajte nam šansu“, gdje su riješena mnogobrojna pitanja iz oblasti zdravstva, a najvažniji problem koji je riješen ovom kampanjom jeste pravo na pelene za osobe s težim i teškim oblikom intelektualnih teškoća;
- 2002. godine u saradnji sa škotskom organizacijom DIRECT AID pokreće projekat „Kućna njega za osobe sa težim i teškim oblikom intelektualnih teškoća“;
- 2003. godine Udruženje „Oaza“ formira bazu podataka korisnika, koja daje mnogobrojne mogućnosti, te uveliko olakšava rad organizacije;
- 2005. godine Udruženje „Oaza“ pokreće radno okupacione radionice za odrasle osobe sa lakšim i umjerenim stepenom intelektualnih teškoća;

- 2006. godine Udruženje "Oaza" ostvaruje prve kontakte sa partnerskom organizacijom FIFH iz Malmea, a saradnja se nastavlja i narednih godina realizujući projekat u kojem su ojačani prostorni i ljudski kapaciteti Udruženja "Oaza";
- 2008. godine Udruženje "Oaza" postaje članica koalicije "Živjeti bez prepreka", gdje se nakon održanih treninga pristupilo izradi "Aкционог плана у области invalidnosti Kantona Sarajevo";
- 2009. godine pokreće prvi projekat iz oblasti obrazovanja pod nazivom "Olakšajmo im put u inkluziju";
- 2009. godine Udruženje "Oaza" postaje članica koalicije "MOGU, HOĆU, ZNAM", u kojoj je aktivno sudjelovalo na lobiranju pri donošenju odluke o formiranju Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, te donošenju podzankonskih akata iz oblasti zapošljavanja i rehabilitacije osoba sa invaliditetom;
- 2010. godine Udruženje "Oaza" prvi put realizuje plan i program kroz programske aktivnosti, što je doprinijelo jačanju kapaciteta organizacije.
- 2011. godine Udruženje "Oaza" organizuje najveće sportsko takmičenje za osobe sa intelektualnim teškoćama pod nazivom „SPORTSKE IGRE OAZE“, na kojim je učestvovalo preko 450 sportista iz cijele Bosne i Hercegovine.
- 2012. godine Udruženje "Oaza" organizuje sportsko takmičenje pod nazivom „SPORTSKE IGRE OAZE“ po drugi put, gdje je povećan broj sportova, kao i broj učesnika takmičenja.
- 2012-2013. godine realizovan projekat "Analiza stanja i planiranje potreba Udruženja "Oaza" gdje su socijalni radnici posjetili sve porodice korisnika Udruženja, ispunili upitnike, formirali pravu sliku o stanju osoba sa intelektualnim teškoćama, te izradili elektronsku bazu podataka.
- 2013. godine-2014. godine Udruženje "Oaza" organizovali međunarodno takmičenje za osobe sa intelektualnim teškoćama na kojima je učestvovao rekordan broj ekipa i takmičara, a na takmičenju su pored ekipa iz Bosne i Hercegovine učestvovale ekipе iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Crne Gore, Makedonije i Švedske (www.udruzenjeoaza.ba).⁵

⁵ Udruženje Oaza, Udruženje za podršku osobama sa intelektualnim teškoćama na području Kantona Sarajevo, www.udruzenje.ba.

3.8.3. Srce za djecu

Srce za djecu je udruženje koje pruža aktivnu, trajnu i cjelovitu podršku djeci oboljeloj od raka i njihovim najbližima. Rad udruženja se ogleda kroz 3 osnovna cilja:

- Djeca oboljela od raka koriste unaprijeđene medicinske usluge i standarde liječenja u BiH za vrijeme i nakon bolesti;
- Djeca oboljela od raka, izlijеčeni mladi i njihovi najbliže koriste napredne usluge psihosocijalne podrške, programe rehabilitacije i resocijalizacije, u toku i nakon bolesti,
- Djeca oboljela od raka, u toku i nakon bolesti, dobijaju podršku od senzibiliziranog medicinskog osoblja u zdravstvenim institucijama, dobro informisanih roditelja, ali i senzibilizirane javnosti.

Kao vrijednosti koje udruženje posjeduje navodi se empatija, hrabrost, istrajnost, brižljivost i transparentnost. Pristup poslovanja udruženja je otvoren za sve i uvid u isti ima svaki građanin. Proces liječenja djece je izuzetno težak i zahtijeva ogromnu fizičku i psihičku snagu kao i materijalna sredstva. Održavanje porodične atmosfere dokazano poboljšava opću zdravstvenu sliku djeteta i mogućnost izlijеčenja. Tako je u aprilu 2016. godine otvorena Roditeljska kuća u krugu Pedijatrijske klinike Jezero u Sarajevu. Posjeduje 700m korisnog prostora, od toga je 10 porodičnih apartmana i dnevni boravak, igraonica, vešeraj, krovna terasa i uređena zelena površina za relaksaciju i igru. Kao takva pruža oboljeloj djeci i njihovim porodicama drugi dom. Prednosti i usluge roditeljske kuće su:

- Besplatan smještaj, osnovne životne namirnice i higijenske potrepštine tokom čitavog liječenja;
- Usluga dnevnog i jednodnevnog boravka za potrebe kontrolnih pregleda i dijagnostike;
- Minimalno provođenje vremena u bolnici;
- Druženje i razmjena iskustava;
- Radionice i savjetovališta;
- Porodična atmosfera;
- Psihosocijalna pomoć i podrška,
- Multidisciplinarni rad stručnjaka različitih profila sa djecom i roditeljima

Roditeljska kuća ima neprocjenjiv značaj za oboljelu djecu i njihove porodice. Roditeljska kuća osim što nudi smještaj za oboljelu djecu i njihove porodice, pruža i psihosocijalnu podršku. Roditeljska kuća djeci omogućava da se kroz igru i druženje s drugom djecom u kući ne osjećaju drugačije. To je prostor prilagođen djeci i njihovim potrebama u kojem se osjećaju kao kod kuće. Za roditelje je od velikog značaja jer podrazumijeva boravak u atmosferi u kojoj su roditelji jedni drugima oslonac i pružaju uzajamnu podršku tokom boravka u roditeljskoj kući (www.srcezadjecu.ba).⁶

3.8.4. Udruženje „Pomozi.ba“

Udruženje „Pomozi.ba“ ima za cilj da pomogne svim socijalno ugroženim kategorijama stanovništva u Bosni i Hercegovini: povratnicima, sahmohranim majkama, porodicama bez stalnih primanja, siročadi, osobama sa invaliditetom, bolesnicima, itd. Riječ je o udruženju koje je mnogim ljudima širom Bosne i Hercegovine vratilo osmijeh na lice i to i dalje rade svakodnevno. Ovo udruženje je poznato po brojnim akcijama pomoći. Pored novčane pomoći koju pružaju za liječenje, nabavku lijekova i u druge svrhe, Pomozi.ba redovno obilaze veći broj socijalno ugroženih i usamljenih ljudi, kojima osim što donesu obrok na kućni prag uljepšaju i dan posjetom. Navest ćemo neke od projekata koji su realizovani putem udruženja:

- Udruženje „Pomozi.ba“ u saradnji s Konzumom su pokrenuli projekat pod nazivom „Svi zajedno za jedan obrok više“. Projekat se realizuje na način da su u 60 odabranih Konzum prodavnica širom BiH postavljene humanitarne korpe sa ciljem da se građanima olakša doniranje hrane. Sve postavljene korpe će ostati dugoročno u prodavnicama.
- Projekat „Obrok za sve“ je jedan od stalnih i najvećih projekata u sklopu kojeg preko 300 socijalno ugroženih ljudi iz Sarajeva, Ilijaša, Breze, Vareša, Kakanja, Visokog, od novembra 2017. godine, dobiva jedan obrok dnevno. Korisnici ovog projekta su stariji, bolesni i iznemogli članovi našeg društva koji samostalno ne mogu doći ni do klasičnih sistema javne kuhinje. Osim što im pružaju pomoći u vidu hrane, vozači iz udruženja odvoje vrijeme za razgovor s njima i nerijetko se dešava da su upravo oni jedini koji u toku sedmice posjete ove ljude. Udruženje „Pomozi.ba“ je ostavilo mogućnost da se može donirati u ove svrhe putem jedinstvenog humanitarnog broja. Pored broja, projekat se može pomoći i donacijama hrane.

⁶ Udruženje „Srce za djecu oboljelu od raka u FBiH“, www.srcezadjecu.ba.

- Projekat pod nazivom „Užine“ je pokrenut u martu 2014. godine. Planirano je u 2019. godini uz pomoć dobrih ljudi i donacija kompanija obezbijediti užine za oko 1.500 učenika iz socijalno ugroženih porodica širom Bosne i Hercegovine. Za donacije je otvoren humanitarni broj putem kojeg se doniraju 2KM u ove svrhe. Ili ukoliko donatori žele, putem računa mogu uplatiti neki drugi iznos za ovaj projekat.⁷

3.9. Doprinos volontera

Obzirom na ekonomске i političke krize s kojima su suočeni članovi našeg društva, volontiranje zauzima bitnu ulogu u poboljšanju kvalitete života. Društvo u sve većoj mjeri prepoznaje ključni doprinos koje volontiranje ima, shodno tome volonterstvo zauzima sve važniju ulogu u svim društвима. Osim što daje doprinos pojedincima i društvu u cjelini, volontiranje doprinosi i razvoju ličnosti samog volontera. Putem dobrovoljnih socijalnih akcija volonteri daju društveni i ekonomski doprinos društvu, te doprinose razvoju kohezivnog društva. Volonteri pomažu drugima bez obzira na nacionalnost, spol, dob, religiju ili socioekonomski status što doprinosi stvaranju pozitivnih promjena u društvu. Uzimajući u obzir širok spektar djelovanja volonterskih aktivnosti možemo zaključiti da volontiranje doprinosi kako pojedincima tako i društvu u cjelini. Volontiranje se javlja u različitim oblicima i situacijama, kao što je zaštita okoliša, pomoć u sprečavanju ili suzbijanju siromaštva, volontiranje u kriznim situacijama i slično. Navest ćemo neka od postojećih područja u kojima je prepoznat značajan doprinos volonterskih akcija.

Doprinosi koji volonteri daju našem društvu se ogledaju kroz:

- stvaranje humanijeg društva;
- poboljšanje kvalitete života svih članova;
- štiti ranjive kategorije stanovništva;
- ostvarivanje zajedničkih ciljeva članova lokalne zajednice;
- aktivno uključivanje članova u društvene procese u zajednici,
- stvaranje kohezivnog društva.

⁷ Udruženje „Pomozi.ba“, www.pomozi.ba.

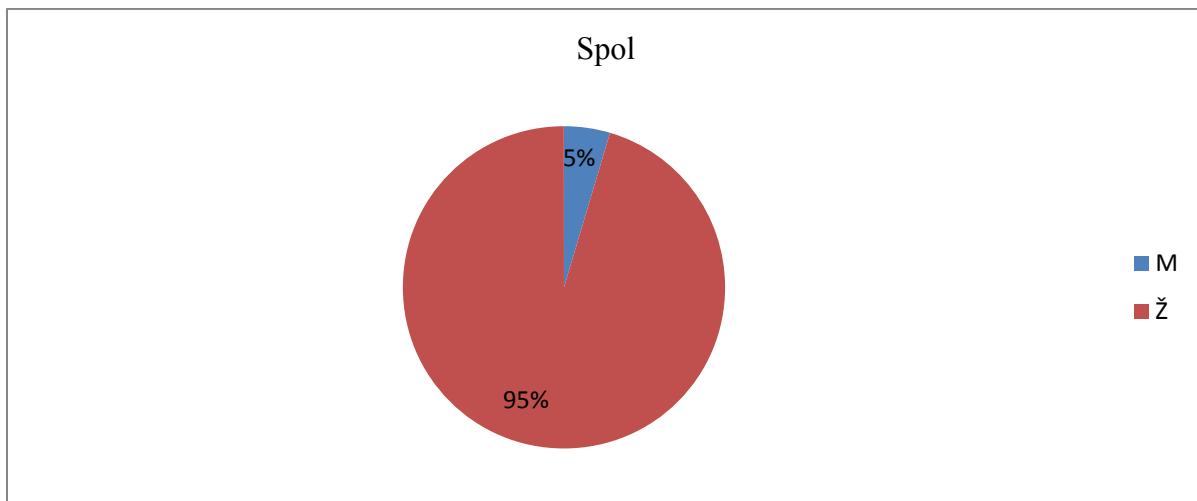
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Za istraživanje pod naslovom „*Uloga dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju socijalnih problema članova lokalne zajednice*“ anketirali smo socijalne radnike i članove lokalnih zajednica. Anketu smo proveli sa ciljem da dođemo do saznanja o stavovima socijalnih radnika u vezi s dobrovoljnim socijalnim radom. Istraživali smo postojanje potrebe za saradnjom socijalnih radnika s volonterima i njihovu dosadašnju saradnju. Zatim, da li socijalni radnici podržavaju volonterske aktivnosti i da li volontiranje vide kao aktivnost koja je od velikog značaja za društvo. Istraživali smo da li i u kojoj mjeri socijalni radnici poznaju Zakon o volontiranju. Također, zanimalo nas je da li su socijalni radnici do sada bili uključeni u neke od volonterskih aktivnosti, te šta misle o volontiranju samih socijalnih radnika u situacijama kada se za to ukaže potreba. Socijalni radnici su imali mogućnost da iskažu svoj stav o tome na rješavanju kojih problema bi saradnja socijalnih radnika i volontera mogla dati najbolje rezultate.

Drugu anketa bila je namijenjena članovima lokalnih zajednica koji su iskazali želju da iznesu svoj stav o dobrovoljnim socijalnim aktivnostima. Cilj ankete je bio da ispitamo stavove ispitanika u vezi s ulogom i značajem dobrovoljnog socijalnog rada za lokalnu zajednicu. Istražili smo i koliko su članovi lokalnih zajednica informirani i upoznati o dobrovoljnim socijalnim aktivnostima provedenih od strane volontera. Zatim, da li ispitanici smatraju dobrovoljni socijalni rad značajnim za lokalnu zajednicu i koliko su zadovoljni doprinosom volonterskih aktivnosti. Istraživali smo da li su naši ispitanici nekada učestvovali u dobrovoljnim socijalnim akcijama ili bi voljeli da se bave volontiranjem. Primjenom ankete došli smo do saznanja o tome koliko članovi društva smatraju društvene mreže značajnim za provođenje dobrovoljnih socijalnih aktivnosti. U okviru otvorenih opisnih pitanja smo dobili informacije o tome na kojim područjima i u rješavanju kojih problema je potreban veći angažman volontera kroz dobrovoljne aktivnosti.

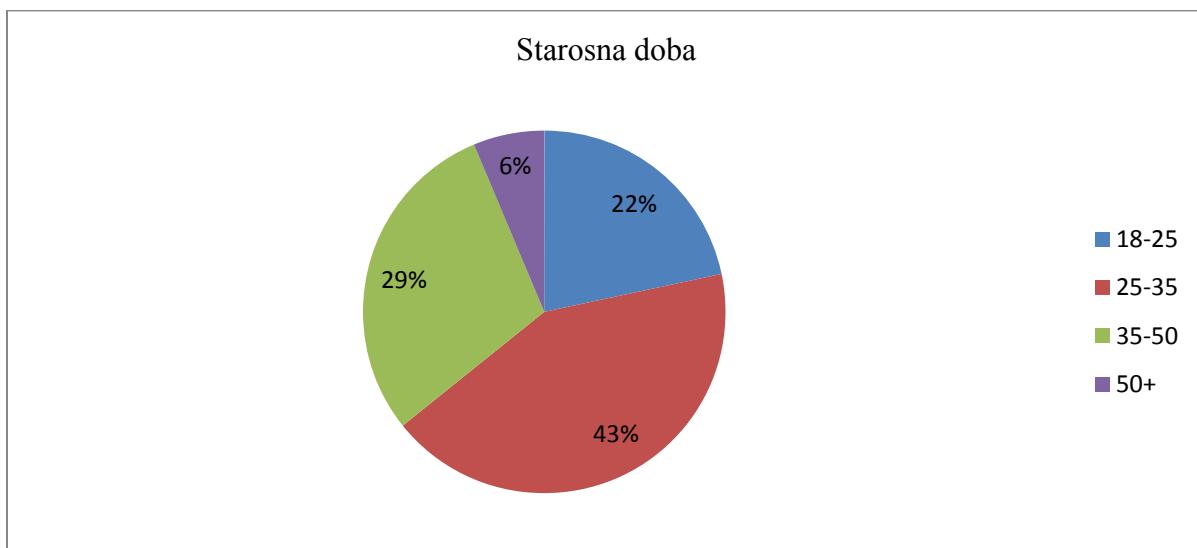
U istraživanju je učestvovalo ukupno 411 ispitanika, od kojih je 101 socijalni radnik/ca koji rade u različitim oblastima i područjima profesionalne prakse socijalnog rada, i 310 ispitanika koji dolaze iz različitih lokalnih zajednica.

Grafikon 1: Struktura uzorka prema spolu ispitanika

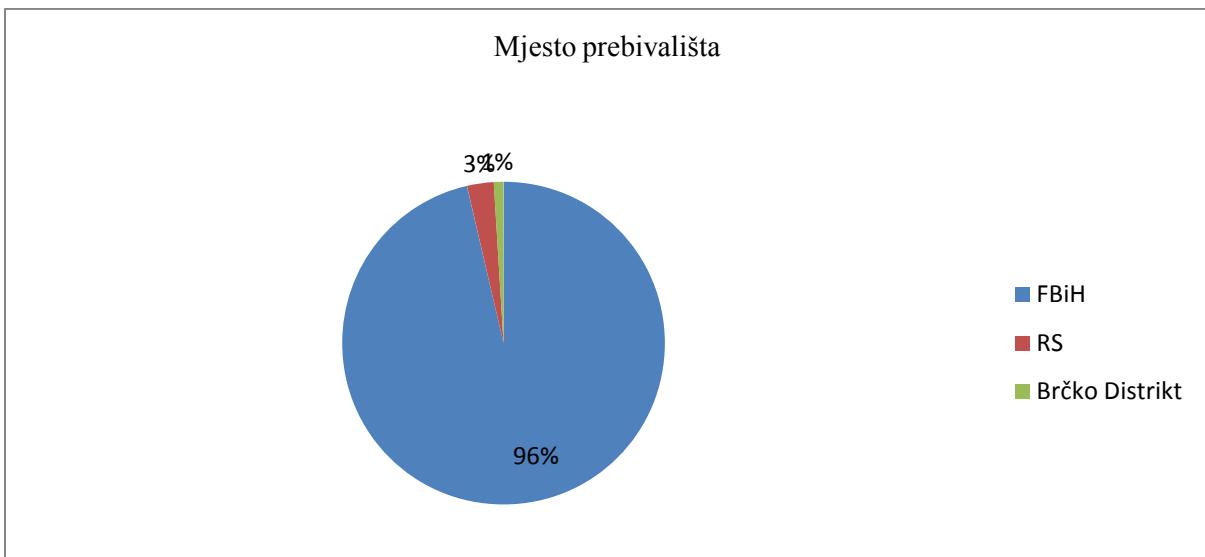
U grafikonu iznad, prezentirani su podaci o broju ispitanika s obzirom na spol. Od 411 ispitanika koji su učestvovali najviše je ispitanika ženskog spola 392, a 19 ispitanika su osobe muškog spola.

Grafikon 2: Struktura uzorka prema starosnoj dobi

Kada je riječ o starosnoj dobi 89 ispitanika pripada dobnoj skupini 18-25 godina, 175 ispitanika je u dobnoj skupini 25-35 godina, 121 ispitanik pripada dobnoj skupini 35-50 godina, i preostalih 26 ispitanika je u 50+. Rezultati nam pokazuju da je najviše ispitanika u dobnoj skupini od 25-35 godina a to smatramo važnim za naše istraživanje i podatke koje ćemo dobiti jer je to period života gdje ispitanik može stvoriti određenu predstavu o volontiranju.

Grafikon 3: Struktura uzorka prema mjestu prebivališta

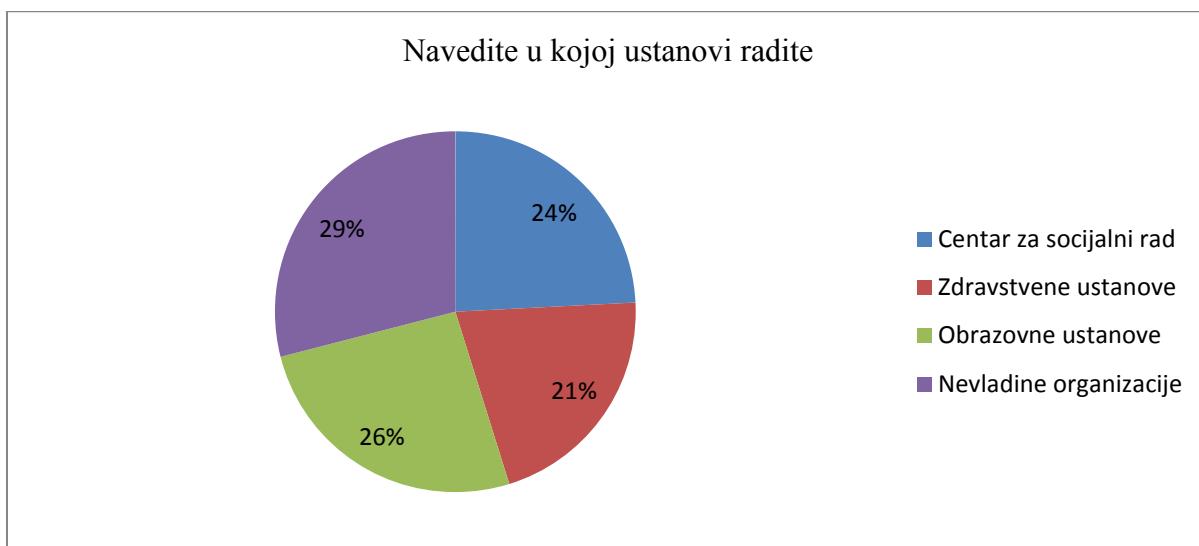

Iako smo anketu učinili dostupnom i članovima lokalnih zajednica u Republici Srpskoj, po okončanju ovog istraživanja najviše ispitanika je učestvovalo iz Federacije Bosne i Hercegovine. Kao mjesto prebivališta 396 ispitanika je navelo FBiH, 11 ispitanika ima mjesto prebivališta u RS-u, i 4 ispitanika su iz Brčko Distrikta.

Stavovi socijalnih radnika/ca

Podatke od socijalnih radnika/ca smo pribavili koristeći se anketnim upitnikom, koji je sadržavao 13 pitanja. Cilj je bio ispitati stavove socijalnih radnika u vezi s dobrovoljnim socijalnim aktivnostima. U anketiranju je učestvovao ukupno 101 ispitanik-socijalni radnik/ca.

Grafikon 4: Struktura uzorka prema vrsti ustanove u kojoj su zaposleni

Na pitanje da navedu u kojoj ustanovi su trenutno zaposleni odgovorilo je 66 socijalnih radnika, od toga 15 socijalnih radnika je odgovorilo da su zaposleni u centru za socijalni rad, u zdravstvenim ustanovama je zaposleno 13 socijalnih radnika, u obrazovnim ustanovama broj zaposlenih socijalnih radnika je 16, i u nevladnim organizacijama je 18 zaposlenih socijalnih radnika.

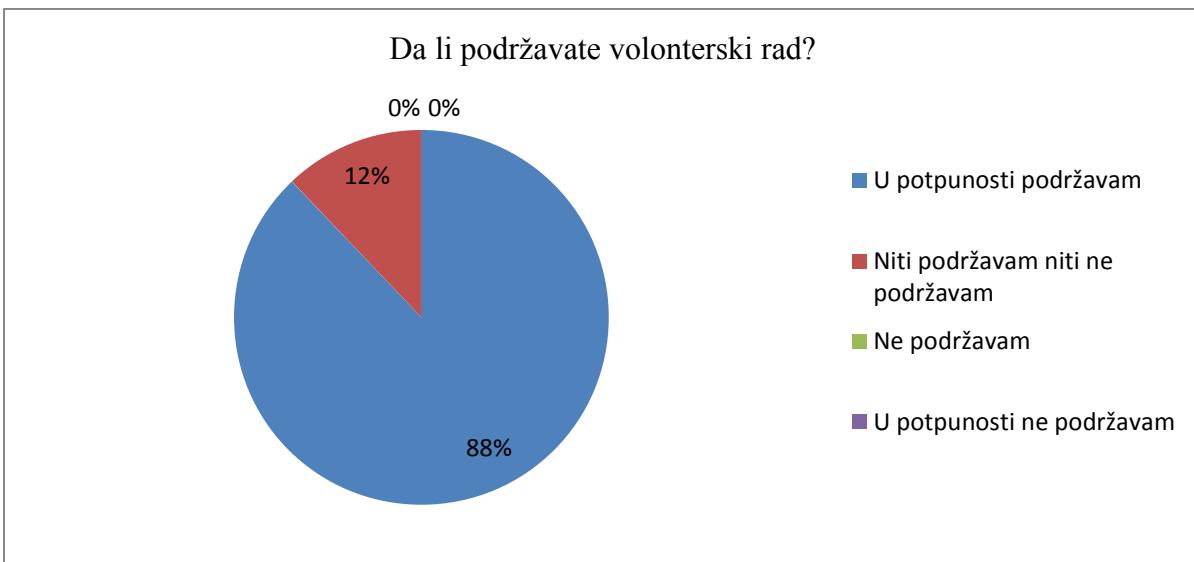
Ostalih 4 socijalna radnika su naveli da su zaposleni: u ustanovi socijalne zaštite je zaposlen 1 socijalni radnik, u privatnom sektoru zaposlen je 1 socijalni radnik i 2 socijalna radnika su zaposlena u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Grafikon 5: Poznavanje zakonskih propisa o volontiranju

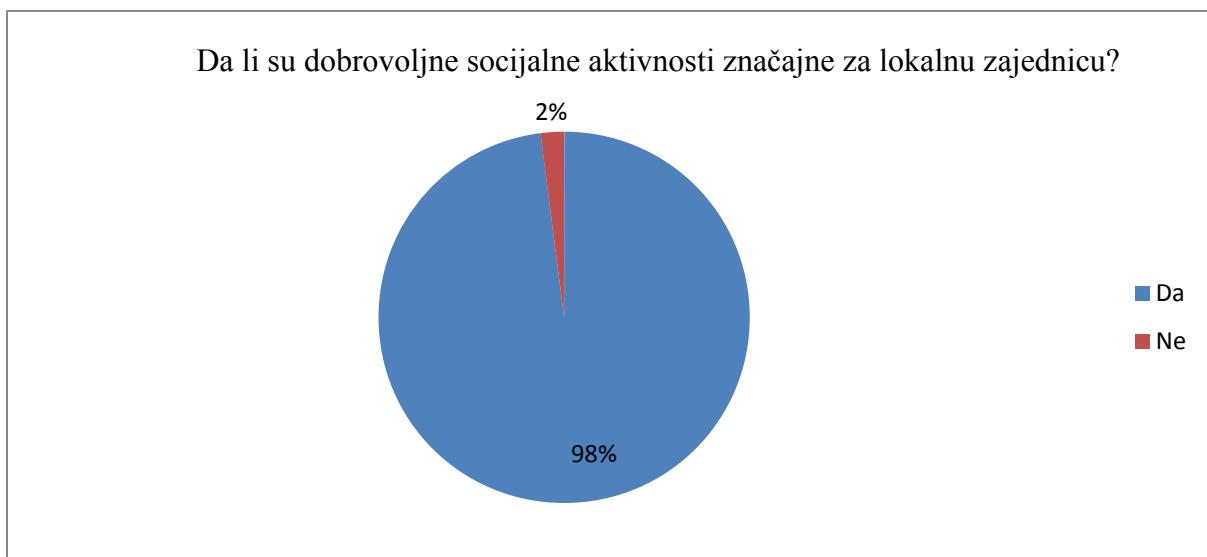
Istraživali smo i poznavanje Zakona o volontiranju od strane socijalnih radnika/ca. U grafikonu su prezentirani dobiveni podaci do kojih smo došli istraživanjem. Da li su upoznati sa zakonskim propisima koji se odnose na volontiranje, odgovorilo je 98 socijalnih radnika od kojih je 48 odgovorilo da su upoznati sa zakonskim propisima koji se odnose na volontiranje, 43 socijalna radnika su djelimično upoznati i 7 socijalnih radnika nije upoznato sa zakonskim propisima koji se odnose na volontiranje. Prema podacima do kojih smo došli možemo zaključiti da je većina socijalnih radnika upoznata ili bar djelimično poznaje zakonske propise koji se odnose na volontiranje. Smatramo da je poznavanje Zakona o volontiranju važno kako za same volontere tako i za socijalne radnike koji u svom radu ostvaruju blisku saradnju s volonterima. Zakon je jasno precizirao ko sve može biti volonter, kakva su prava i obaveze volontera, naglašavajući principe zabrane iskorištavanja volontera kao i neophodnog obrazovanja volontera, stoga je važno poznavati i zakonske odredbe u vezi s istim.

Grafikon 6: Podržavanje volonterskog rada

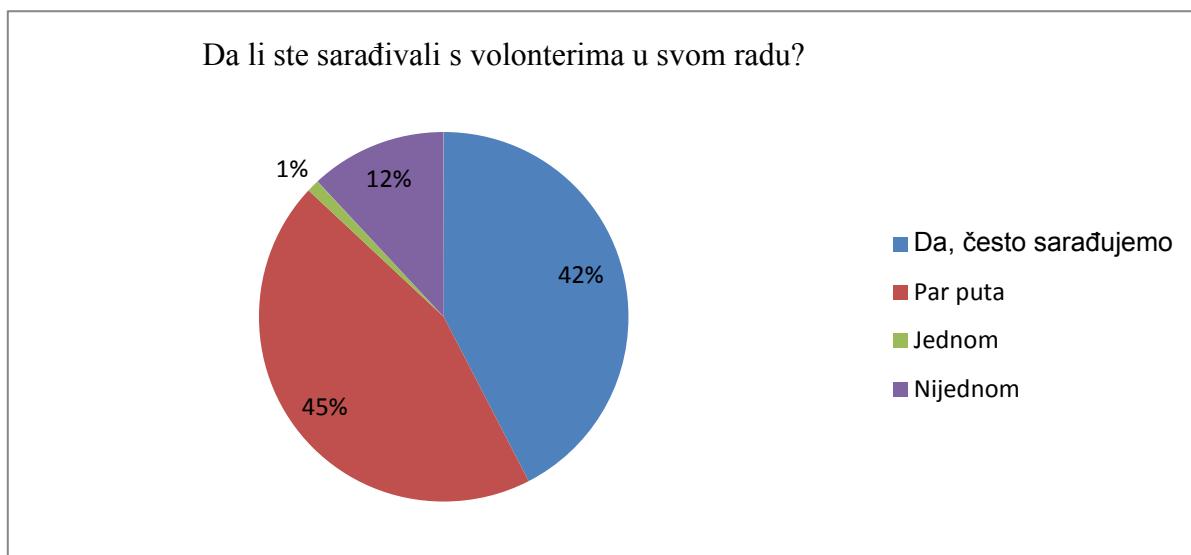
Kao jedno od važnijih pitanja bilo je istražiti da li i u kojoj mjeri socijalni radnici podržavaju volonterski rad. Tako, 87 socijalnih radnika u potpunosti podržava volontiranje, 12 socijalnih radnika niti podržava niti ne podržava volontiranje, a niti jedan socijalni radnik nije odgovorio da ne podržava volontiranje. Na osnovu dobivenih rezultata možemo zaključiti da većina socijalnih radnika podržava volontiranje i da volontiranje prepoznaće kao aktivnost koja je od velikog značaja za društvo i kojoj je potrebno posvetiti veću pažnju i od strane socijalnih radnika.

Grafikon 7: Značaj dobrovoljnih aktivnosti za zajednicu

O značaju dobrovoljnih socijalnih aktivnosti za zajednicu nam govori činjenica da od 98 socijalnih radnika koji su dali odgovor na ovo pitanje, 96 ispitanika smatra da su dobrovoljne socijalne aktivnosti značajne za lokalnu zajednicu. Samo 2 socijalna radnika smatraju da dobrovoljne socijalne aktivnosti nisu značajne za lokalnu zajednicu. Uzimajući u obzir dobivene odgovore na ovo pitanje možemo zaključiti da socijalni radnici dobrovoljne socijalne aktivnosti smatraju vrlo značajnim kako za zajednicu tako i za čitavo društvo.

Grafikon 8: Saradnja s volonterima

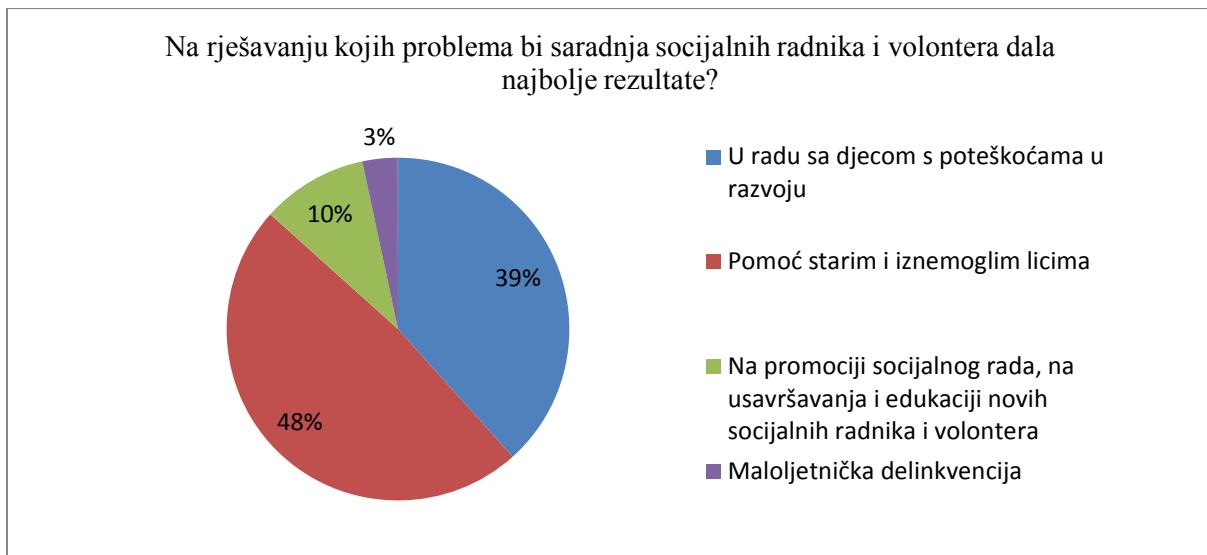
U pogledu saradnje socijalnih radnika i volontera dobili smo odgovor od 93 socijalna radnika. Tako je 39 socijalnih radnika odgovorilo da često sarađuju s volonterima u radu. 41 socijalni radnik je odgovorio da su par puta sarađivali s volonterima u dosadašnjem radu. Dok 11 socijalnih radnika je odgovorilo da nikada nisu sarađivali s volonterima u svom radu. Stoga možemo zaključiti da saradnja između socijalnih radnika i volontera ipak postoji, budući da je 39 socijalnih radnika odgovorilo da često sarađuju s volonterima a 41 socijalni radnik da su u dosadašnjem radu sarađivali par puta. Smatramo da takva saradnja može olakšati rad socijalnim radnicima na rješavanju određenih slučajeva i da se mogu postići bolja rješenja određenih problema članova lokalnih zajednica sa kojima se svakodnevno susrećemo. Saradnja ove dvije strane bi svakako dala bolje rezultate obzirom da i jedni i drugi rade na rješavanju socijalnih problema.

Grafikon 9: Potreba za aktivnijom saradnjom socijalnih radnika i volontera

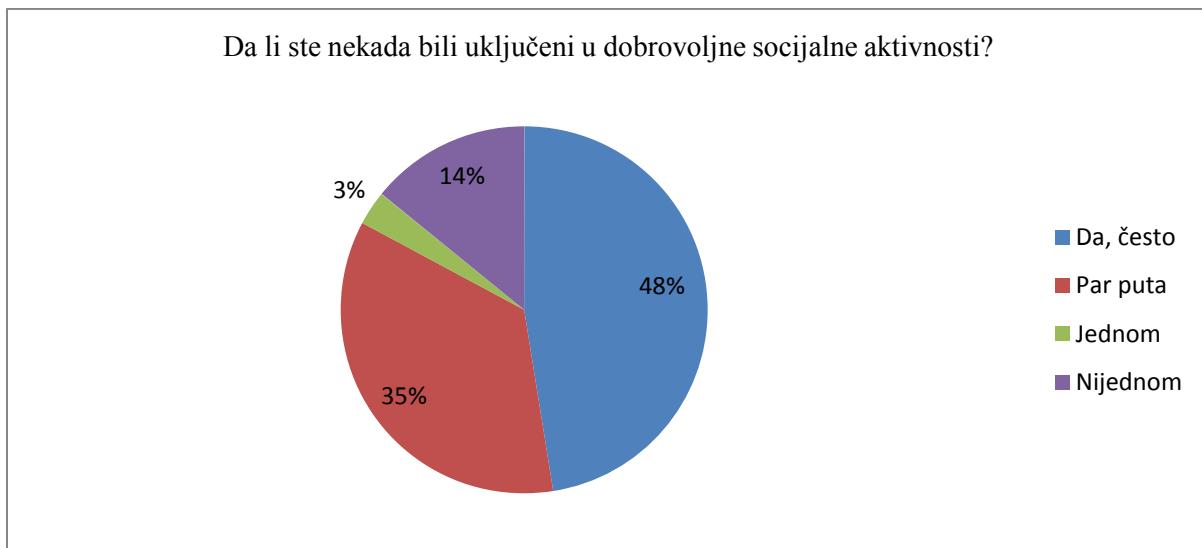
Zanimalo nas je šta socijalni radnici misle o saradnji volontera i socijalnih radnika, smatraju li da postoji potreba za aktivnijom saradnjom socijalnih radnika i volontera. Budući da je u prethodnom pitanju većina socijalnih radnika odgovorila da su u dosadašnjem radu već sarađivali s volonterima, nije iznenadujuće da je većina socijalnih radnika na pitanje o tome da li postoji potreba za aktivnijom saradnjom volontera i socijalnih radnika odgovorila potvrđno. Na pitanje o saradnji, odgovor je dalo 99 socijalnih radnika, od kojih je 71 socijalni radnik odgovorio da postoji potreba za aktivnijom saradnjom volontera i socijalnih radnika, 25 socijalnih radnika smatra da potreba za saradnjom ovisi od situacije i 3 socijalna radnika su kao odgovor izabrali da ne znaju. Važnim smatramo da niti jedan socijalni radnik nije odgovorio da saradnja između socijalnih radnika i volontera nije potrebna. Tako da možemo zaključiti da socijalni radnici smatraju da postoji potreba za ovakvom saradnjom. Takođe da bi saradnja volontera i socijalnih radnika u nekim situacijama dala mnogo bolje i efikasnije rezultate, kao i da bi takva saradnja olakšala objema stranama u radu na određenim slučajevima i problemima članova lokalnih zajednica.

Grafikon 10: Područja socijalnog rada na kojima bi saradnja socijalnih radnika i volontera dala bolje rezultate

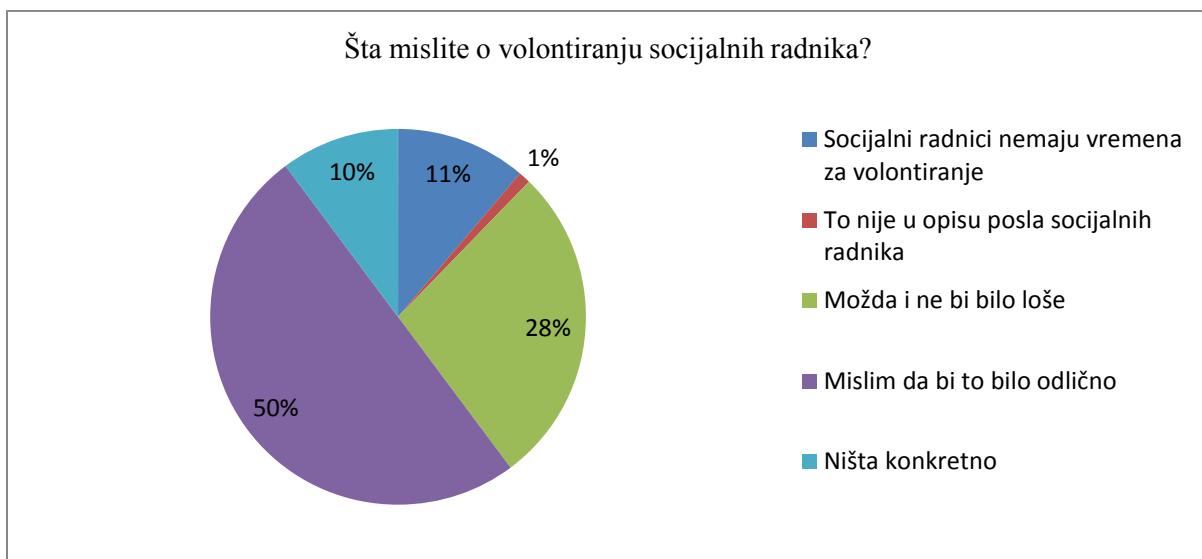
Odgovorima na prethodna dva pitanja došli smo do zaključka da socijalni radnici smatraju saradnju socijalnih radnika i volontera potrebnom, kao i to da su u dosadašnjem radu većina socijalnih radnika sarađivala s volonterima. Zatim, zanimalo nas je mišljenje socijalnih radnika o tome gdje je saradnja socijalnih radnika i volontera najpotrebnija, odnosno u rješavanju kojih problema bi ta saradnja dala najbolje rezultate. 23 ispitanika smatra da je to u radu sa djecom s poteškoćama u razvoju, 29 ispitanika smatra da bi saradnja volontera i socijalnih radnika bila potrebna u pružanju pomoći starim i iznemoglim licima, 6 socijalnih radnika smatra da je potrebno promovisati socijalni rad i raditi na usavršavanju i edukaciji novih socijalnih radnika i volontera, i 2 socijalna radnika smatra da je saradnja potrebna na rješavanju problema maloljetničke delinkvencije.

Grafikon 11: Uključenost socijalnih radnika u dobrovoljne socijalne aktivnosti

Istražili smo učešće socijalnih radnika u dobrovoljnim aktivnostima. U vezi s tim 99 socijalnih radnika je dalo odgovor. Većina socijalnih radnika, skoro polovina koju čini 47 ispitanika, je odgovorilo da često učestvuju u dobrovoljnim socijalnim aktivnostima, 35 socijalnih radnika je učestvovalo par puta, 3 socijalna radnika su bila uključena jednom a 14 socijalnih radnika nije učestvovalo nijednom. Dobivenim podacima smo došli do zaključka da većina socijalnih radnika su se često ili par put do sada bavili volontiranjem i mimo profesionalnog angažmana u ustanovama u kojima rade.

Grafikon 12: Stavovi socijalnih radnika o volontiranju njih samih

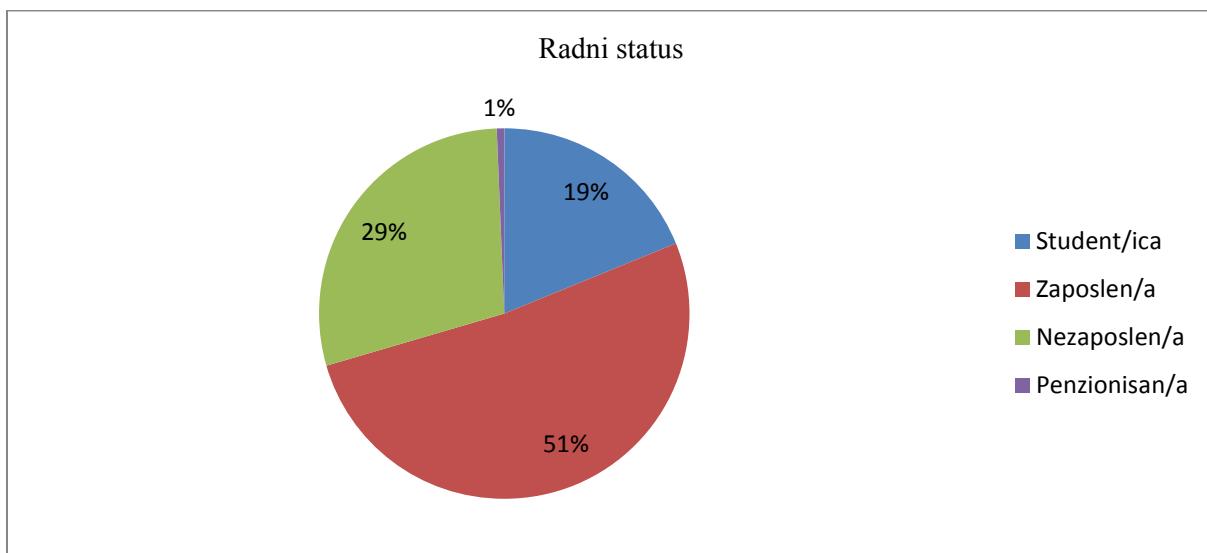

Na kraju nas je zanimalo šta socijalni radnici misle o volontiranju samih socijalnih radnika. Odgovor je dalo 98 ispitanika. 49 socijalnih radnika misli da bi to bilo odlično, 27 ispitanika smatra da to ne bi bilo loše da se socijalni radnici uključe u volontiranje, 11 ispitanika smatra da socijalni radnici nemaju vremena za volontiranje, 10 socijalnih radnika je kao odgovor na ovo pitanje odgovorilo da nemaju konkretni odgovor a samo 1 ispitanik smatra da to nije u opisu posla socijalnih radnika. Na osnovu odgovora koje smo dobili od socijalnih radnika, dolazimo do saznanja da većina socijalnih radnika podržava dobrovoljne socijalne aktivnosti. Socijalni radnici su prepoznali značaj dobrovoljnih socijalnih aktivnosti za lokalnu zajednicu, kao i važnost saradnje volontera i socijalnih radnika. Većina socijalnih radnika je u dosadašnjem radu sarađivala s volonterima i budući da je većina ispitanika odgovorila kako smatraju da postoji potreba za pojačanom saradnjom, dolazimo do saznanja da je takva saradnja pomogla u radu kako volonterima tako i socijalnim radnicima. Dobivenim odgovorima smo došli do zaključka da socijalni radnici ukazuju na potrebu za aktivnijom saradnjom s volonterima. Na osnovu odgovora o volontiranju samih socijalnih radnika dolazimo do saznanja da se većina socijalnih radnika već bavila volontiranjem kao i to da većina socijalnih radnika smatra da bi i socijalni radnici trebali volontirati i to prepoznaju kao odličnu ideju.

Stavovi članova lokalnih zajednica

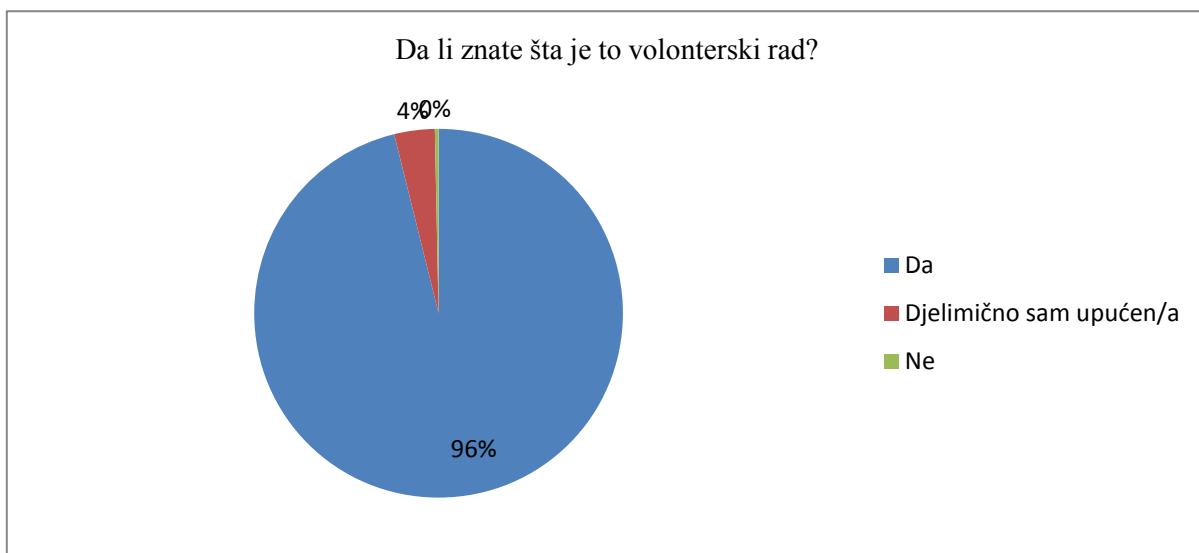
U anketi koja je bila namijenjena svim članovima lokalnih zajednica učešće je uzelo 310 ispitanika. Anketa je sadržavala 16 pitanja. Cilj ankete bio je doći do saznanja o tome kakvi su stavovi društva o samom volontiranju, da li su članovi društva upoznati s tim šta je to volontiranje. Zanimalo nas je da li volontiranje prepoznaju kao nešto bitno za društvo i da li i sami imaju želju za volontiranjem.

Grafikon 13: Radni status članova lokalnih zajednica

Na pitanje o radnom statusu odgovor je dalo 308 ispitanika. Zaposlenih je 159, nezaposlenih ispitanika je 89. Studenata je 58 i 2 ispitanika su penzionisana.

Grafikon 14: Poznavanje osnova o volonterskom radu

Prije svega nas je zanimalo da li naši ispitanici znaju šta je to volonterski rad i koliko je naše društvo upoznato o volontiranju. Volontiranju se u našem društvu ne pridaje velika pažnja, tako da je pohvalan rezultat koji nam govori da od 310 ispitanika koji su dali odgovor na pitanje da li znaju šta je volonterski rad, 298 ispitanika je dalo potvrđan odgovor, 11 ispitanika navode da su djelimično upućeni, a samo jedan ispitanik je odgovorio da ne zna šta je to volonterski rad.

Grafikon 15: Poznavanje zakonskih propisa o volontiranju

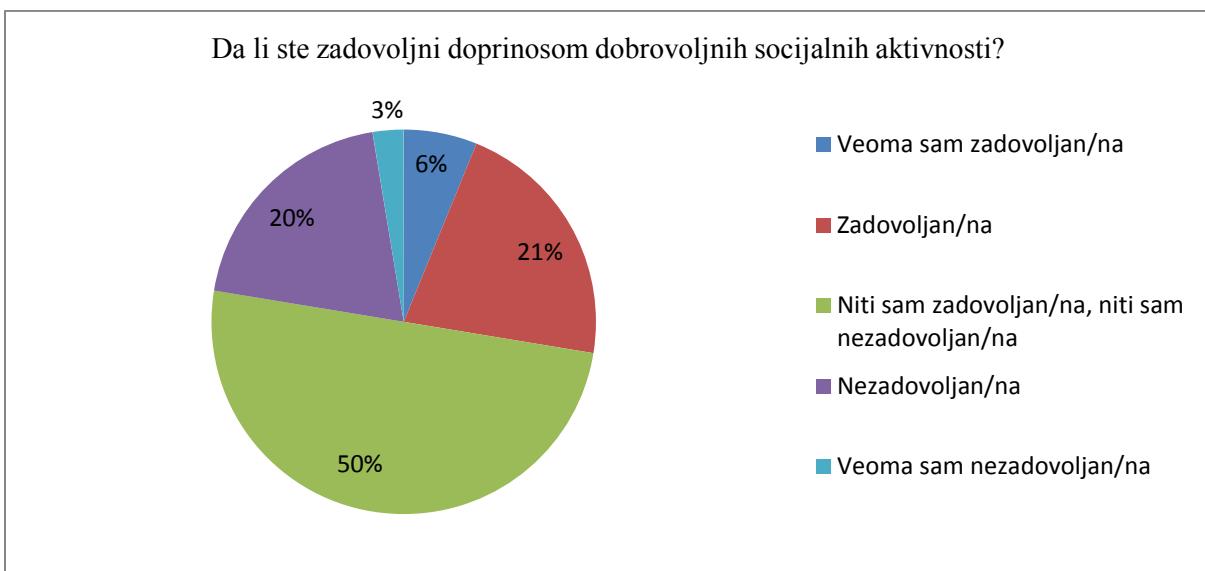
Što se tiče zakonskih propisa koji se odnose na volontiranje dobili smo odgovor od 307 ispitanika. S tim u vezi 89 ispitanika je odgovorilo da poznaje zakonske propise koji se odnose na volontiranje, a 99 ispitanika djelimično poznaje zakonske propise. 70 ispitanika je odgovorilo da vrlo malo poznaju zakonske propise o volontiranju, a 49 ispitanika je navelo da ne poznaju zakonske propise koji se odnose na volontiranje. Smatramo da u pogledu zakonskih propisa koji se odnose na volontiranje postoji potreba za boljim upoznavanjem članova lokalnih zajednica sa zakonskim propisima o volontiranju. Naročito članovi društva koji imaju namjeru u budućnosti baviti se volontiranjem. Poželjno je volontere i buduće volontere upoznati prije svega sa propisima koji su jasno određeni Zakonom a odnose se na vremensko ograničenje volontiranja tokom sedmice dana, kao i mogućnost dobijanja odmora i slično. Upoznavanjem volontera sa zakonskim propisima o volontiranju bi se spriječilo iskorištavanje volontera u pogledu vremenskog ograničenja rada i slično.

Grafikon 16: Značaj volonterskog rada za zajednicu

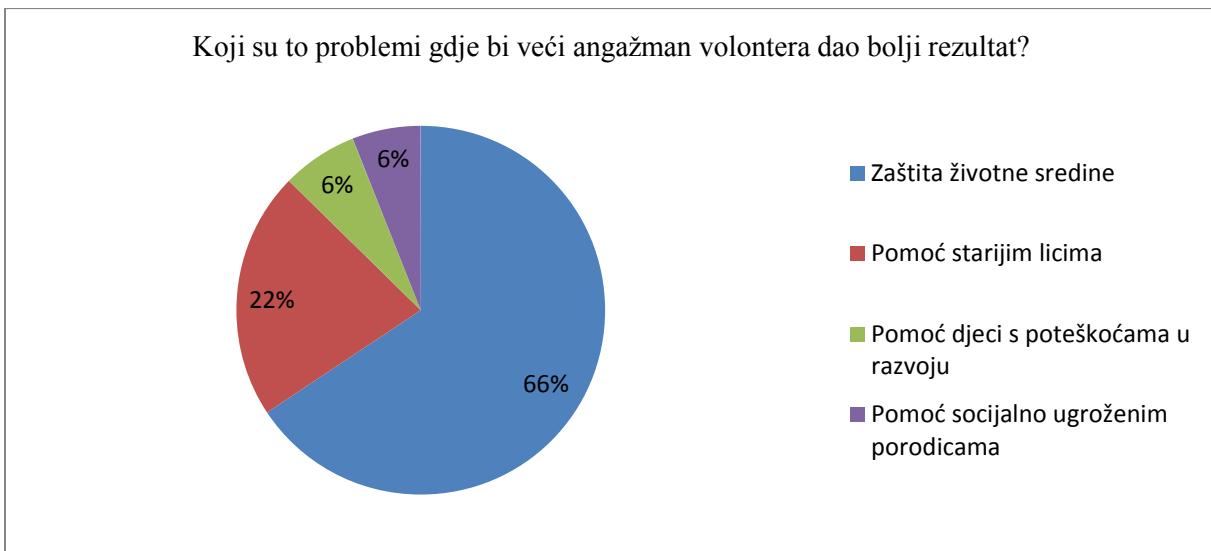
Na pitanje da li smatraju da je volonterski rad značajan za lokalnu zajednicu dobili smo odgovor od 307 ispitanika. Ispitanici su u većem broju odgovorili da volonterski rad smatraju značajnim za zajednicu, 298 ispitanika smatra da volonterski rad jeste značajan za zajednicu, dok samo 9 ispitanika smatra da takav rad nema značaja za zajednicu. Dobivenim odgovorima na ovo pitanje smo došli do saznanja da veći broj članova društva, skoro svi ispitanici, su prepoznali volonterski rad kao značajan za lokalnu zajednicu i da volontiranje vide kao značajan doprinos lokalnoj zajednici u kojoj žive ali i društvu u cijelini.

Grafikon 17: Stepen zadovoljstva doprinosom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti

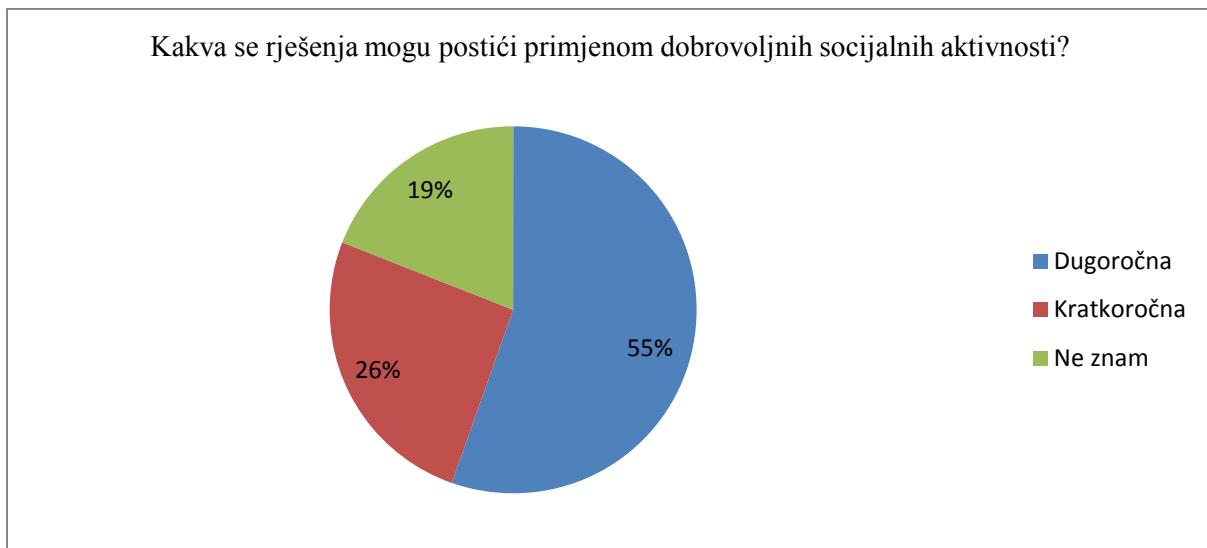
Zanimalo nas je koliko su članovi društva zadovoljni doprinosom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti, i da li su uopšte zadovoljni. Odgovor smo dobili od 308 ispitanika, gdje je najveći broj ispitanika, 154, odgovorilo da niti su zadovoljni niti nezadovoljni doprinosom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti. Zatim, 66 ispitanika je odgovorilo da su zadovoljni, a 61 ispitanika da su nezadovoljni. Kao veoma zadovoljno se izjasnilo 19 ispitanika, a 8 ispitanika je veoma nezadovoljno. Najveći broj ispitanika se izjasnio da niti su zadovoljni niti su nezadovoljni.

Grafikon 18: Područja socijalnog rada na kojima bi veći angažman volontera dao bolje rezultate

Interesovalo nas je šta članovi društva misle o tome koji su to problemi gdje je potreban veći angažman volontera, i gdje bi njihov veći angažman dao bolje rezultate. Najveći broj njih su se složili u tome da je to zaštita životne sredine, 109 ispitanika. Ovaj podatak ne iznenađuje budući da su se u našem društvu mladi najviše angažovali kroz akcije koje imaju veze sa ekologijom. Zatim u pružanju pomoći starim i iznemoglim licima, 36 ispitanika smatra da je na tom području potreban veći angažman volontera. Za pružanje pomoći djeci sa poteškoćama u razvoju je 11 ispitanika. I ostalih 10 smatra da bi se volonteri trebali više angažovati oko pružanja pomoći socijalno ugroženim porodicama.

Grafikon 19: Trajnost rješenja koja se postižu primjenom dobrovoljnih aktivnosti

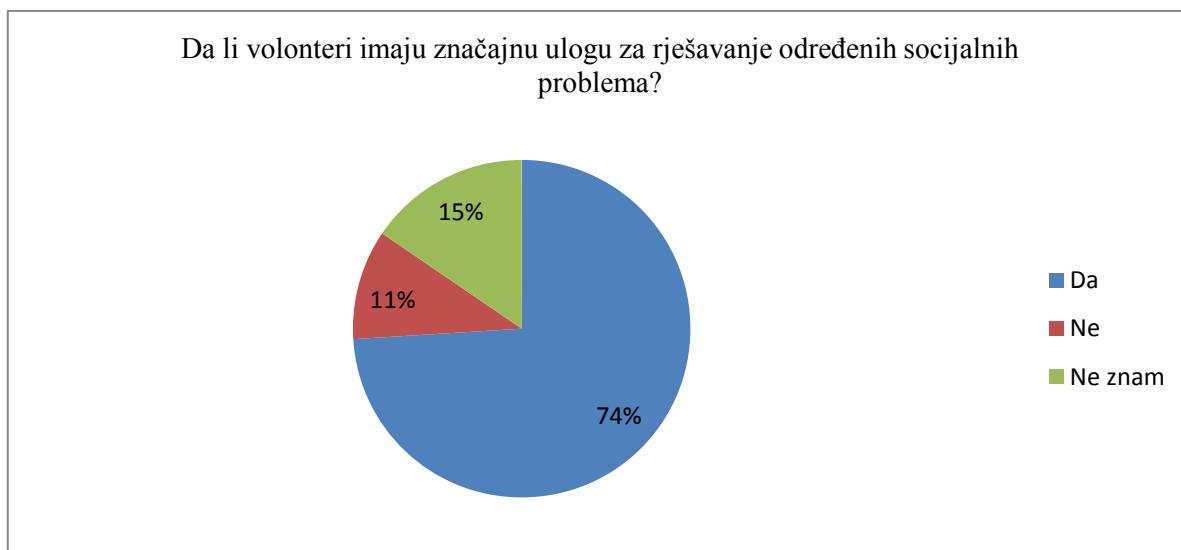
Iako smatramo da se primjenom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti većinom postižu kratkoročna rješenja za određene probleme, iznenadili su nas odgovori na ovo pitanje jer od 305 ispitanika, 169 ispitanika smatra da se primjenom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti mogu postići dugoročna rješenja za date probleme. 78 ispitanika smatra da se postižu kratkoročna rješenja, a 58 ispitanika je odgovorilo da ne zna kakva se rješenja mogu postići primjenom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti. Mi smatramo da se kroz dobrovoljne socijalne aktivnosti u većini slučajeva postižu kratkoročna rješenja. Za primjer ćemo navesti organizovanje humanitarnih akcija koje imaju za cilj skupljanje novčanih sredstava, namirnica i drugih potrepština socijalno ugroženim članovima društva. Na takav način se mogu postići samo kratkoročna rješenja jer ovaj način pružanja pomoći je u vidu jednokratne pomoći. Za rješavanje navedenog problema, kao što je pružanje pomoći socijalno ugroženim članovima društva, je neophodno primjeniti druge vidove pomoći koji bi mogli postići dugoročna rješenja, a za koje sami volonteri nisu u mogućnosti sprovesti ih.

Grafikon 20: Značaj društvenih mreža za dobrovoljne socijalne aktivnosti

Činjenica je da se danas mnoge dobrovoljne socijalne aktivnosti provode putem društvenih mreža, i da su iste velika olakšica volonterima prilikom obavljanja dobrovoljnih akcija. U tom kontekstu zanimalo nas je mišljenje članova lokalne zajednice, koliki je značaj društvenih mreža za provođenje dobrovoljnih socijalnih aktivnosti. Možemo zaključiti da veliki broj članova društva smatra da su društvene mreže značajne, od 305 ispitanika 202 su odgovorila da jesu značajne, 94 ispitanika smatra da su djelimično značajne. 5 ispitanika je odgovorilo da ne zna, a samo 4 ispitanika smatraju da društvene mreže nisu značajne za provođenje dobrovoljnih socijalnih aktivnosti. Dobivenim odgovorima na ovo pitanje dolazimo do zaključka da članovi društva društvene mreže prepoznaju kao jedan od značajnih načina za provođenje dobrovoljnih socijalnih akcija. Društvene mreže su danas jedan od vodećih načina za provođenje dobrovoljnih socijalnih akcija od strane volontera. Društvene mreže olakšavaju volonterima provođenje dobrovoljnih socijalnih akcija jer putem istih lakše dolaze do velikog broja ljudi koji se odlučuju na učešće u akcijama. Na ovaj način je mnogo lakše motivirati članove društva za učešće u dobrovoljnim socijalnim aktivnostima da li kao volonteri ili nekim drugim doprinosom.

Grafikon 21: Značajna uloga volontera za rješavanje određenih problema

Veliki broj ispitanika smatra da je uloga volontera od velikog značaja za rješavanje određenih socijalnih problema. Tome u prilog ide i činjenica da na pitanje, da li volonteri imaju veliku ulogu za rješavanje određenih socijalnih problema, od 304 ispitanika 225 smatra da imaju veliku ulogu. 47 ispitanika je odgovorilo da ne zna a 32 ispitanika smatraju da volonteri nemaju bitnu ulogu u rješavanju određenih socijalnih problema u društvu. Prema dobivenim rezultatima istraživanja, evidentno je da većina članova društva smatra da volonteri imaju važnu ulogu u našem društvu i da imaju važnu ulogu za rješavanje određenih socijalnih problema. Članovi našeg društva prepoznaju dobrovoljni socijalni rad kao značajan za čitavo društvo.

Grafikon 22: Dosadašnje učešće u volonterskim aktivnostima

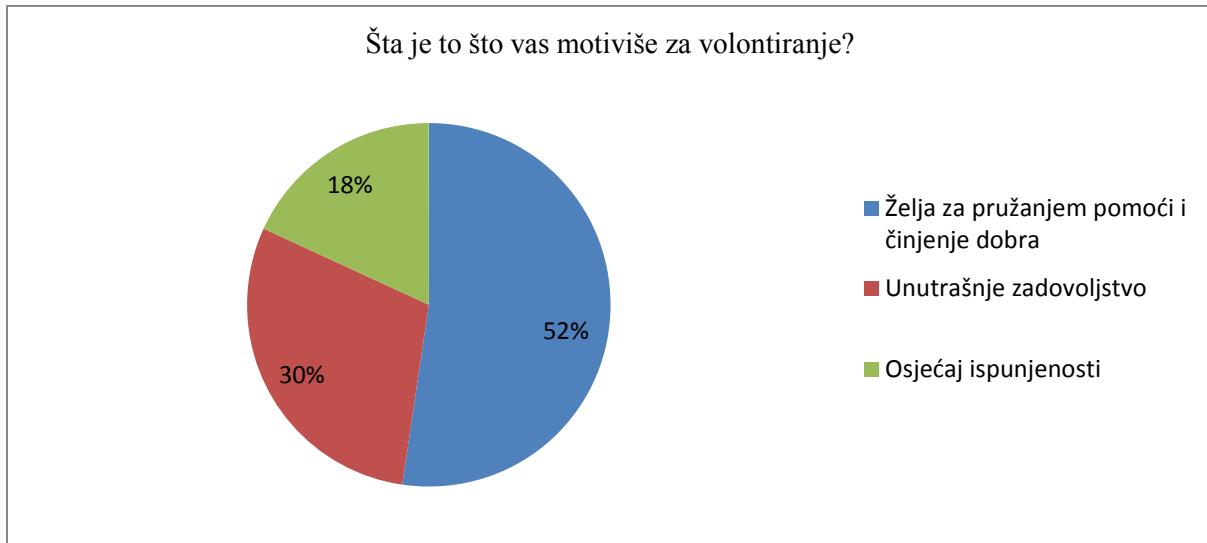
Od 304 ispitanika, 220 ispitanika se bavilo ili se još uvijek bave volonterskim radom, 84 ispitanika su odgovorili da se nisu bavili volonterskim radom. Pozitivno je to da više od 70% ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje su se bavili volontiranjem.

Grafikon 23: Uključivanje u volonterske aktivnosti

Na pitanje da li bi se uključili u volonterske aktivnosti od 304 ispitanika 253 je odgovorilo da bi se uključili u volonterske aktivnosti, a 51 ispitanik su se izjasnili da se ne bi uključili u doborovoljne socijalne aktivnosti. Možemo zaključiti da većina ispitanika koji su učestvovali u anketiranju su ili volontirali ili bi se u budućnosti voljeli uključiti u volonterske aktivnosti. Na osnovu ovoga možemo zaključiti da kod većine ispitanika postoji i želja za volonterskim radom, te da su spremni volontirati.

Grafikon 24: Motivacija za volontiranje

Istraživali smo šta je to što naše ispitanike motiviše za volontiranje i na ovo pitanje odgovor je dalo 193 ispitanika. Najveći broj ispitanika, 101 ispitanik, su se izjasnili da je to želja za pružanjem pomoći i želja za činjenjem dobrih djela. 57 ispitanika je motivisano unutrašnjim zadovoljstvom, a 35 ispitanika zbog osjećaja ispunjenosti.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I PREPORUKE

Temeljem provedenog istraživanja možemo zaključiti da većina članova lokalnih zajednica kao i većina profesionalnih socijalnih radnika, volonterski rad posmatraju kao rad koji je od dragocjenog značaja za lokalne zajednice i društvo u cijelini. U istraživanju smo dokazali našu generalnu hipotezu koja glasi „mogućnosti koje proizilaze iz dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju socijalnih problema članova lokalne zajednice, nisu u dovoljnoj mjeri iskorištene, promovisane i afirmisane“. U prilog tome govore rezultati koji pokazuju da 97% članova lokalnih zajednica smatra volonterski rad značajnim za zajednicu. Ali volonterstvo je tema kojoj se u našem društvu još uvijek ne posvećuje dovoljno pažnje niti se radi na promovisanju iste. Volonterske aktivnosti, iako nude brojne mogućnosti za rješavanje određenih socijalnih problema, nisu u dovoljnoj mjeri prepoznate i iskorištene. Jedan od razloga je i neistraženost teme što rezultira i neinformiranošću članova lokalnih zajednica o ulozi i značaju volonterskih aktivnosti.

Argumenti kojima se dokazuju posebne hipoteze su sljedeći:

Provedenim istraživanjem smo potvrdili prvu posebnu hipotezu kojom smo tvrdili da „dobrovoljni socijalni rad daje veliki doprinos u rješavanju socijalnih problema“. U prilog dokazivanju navedene hipoteze korisno je pomenuti da postoje brojna udruženja koja se bave dobrovoljnim socijalnim radom i kao takva ostvaruju značajne rezultate u pogledu pružanja pomoći najugroženijoj kategoriji stanovništva.

Druga posebna hipoteza glasi „u rješavanju socijalnih problema zemalja u razvoju, među kojima je i Bosna i Hercegovina, od velikog značaja je i dobrovoljni rad“. Stanovništvo Bosne i Hercegovine je suočeno s brojnim socijalnim i ekonomskim problemima koji su u stalnom porastu. Profesionalni socijalni radnici nisu u mogućnosti sami rješavati sve postojeće probleme sa kojima se suočavaju članovi lokalnih zajednica. Rezultati istraživanja pokazuju da 98% socijalnih radnika smatra da su dobrovoljne socijalne aktivnosti od velikog značaja za zajednicu i 97% članova lokalnih zajednica se slaže s tim. Ovakvim dobivenim rezultatima smo dokazali našu drugu posebnu hipotezu.

Treća posebna hipoteza tvrdi da se „primjenom dobrovoljnog socijalnog rada postižu kratkoročna rješenja za konkretan problem“, što se kroz istraživanje nije dokazalo tačnim. Iako smo mišljenja da se primjenom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti postižu pretežno kratkoročna rješenja za određene socijalne probleme, rezultati istraživanja su pokazali suprotno. Čak 55% ispitanika smatra da se primjenom ovakvih aktivnosti postižu dugoročna rješenja. Stoga, dobivenim rezultatima je odbačena treća posebna hipoteza.

Kada je u pitanju četvrta posebna hipoteza kojom smo tvrdili da se “prilikom primjene dobrovoljnog socijalnog rada nailazi na razne poteškoće, prije svega nedovoljno sredstava, što otežava djelovanje dobrovoljnog socijalnog rada“, kroz istraživanje je i dokazano. Rezultati istraživanja pokazuju da postoji veliki broj osoba kojima je potrebna neka vrsta pomoći a nedovoljno sredstava za pružanjem iste. Manjak sredstava je jedno od postojećih ograničenja sa kojima se suočavaju volonteri prilikom realizacije dobrovoljnih socijalnih akcija.

Peta posebna hipoteza glasi da bi se „saradnjom dobrovoljnih socijalnih aktivista i socijalnih radnika efikasnije moglo odgovoriti na socijalne potrebe i probleme članova lokalne zajednice“, što smo i dokazali kroz istraživanje. Rezultati istraživanja pokazuju da 72% profesionalnih socijalnih radnika smatra da postoji potreba za aktivnjom saradnjom socijalnih radnika i volontera. Važno je naglasiti da 42% socijalnih radnika su odgovorili da su u dosadašnjem radu često saradivali s volonterima.

Šestom posebnom hipotezom smo tvrdili da je „od velikog značaja upoznati članove lokalnih zajednica o ulozi i doprinosu dobrovoljnih aktivnosti u rješavanju socijalnih problema“. Iako je broj volontera u stalnom porastu, volonterstvo u BiH još uvijek nije na razini nekih razvijenijih zemalja. Još uvijek postoji broj ljudi koji nisu upoznati s ulogom i značajem dobrovoljnih socijalnih aktivnosti. Najveći razlog tome je nedovoljna informiranost. Rezultati istraživanja su pokazali da 83% ispitanika je zainteresovano za volontiranje. Važno je upoznati članove lokalnih zajednica o ulozi, značaju i doprinosu volonterskih akcija.

U današnjem bosanskohercegovačkom društvu u kojem postoje brojni socijalni i ekonomski problemi, doprinos koji daje volonterski rad je od dragocjenog značaja za cijelokupno društvo. Osnaživanjem, motivisanjem i ohrabrvanjem pojedinaca, istovremeno radimo na razvoju i poboljšanju čitave lokalne zajednice i gradimo osjećaj solidarnosti. Ogroman nedostatak u volonterskim aktivnostima je nedovoljna saradnja s centrima za socijalni rad i ostalim ustanovama socijalne zaštite. Potreba za saradnjom postoji što dokazuju i rezultati istraživanja gdje 72% socijalnih radnika smatra da je neophodno stvoriti aktivniju saradnju volontera i socijalnih radnika. Dobrovoljni socijalni radnici i profesionalni socijalni radnici bi mogli brže i efikasnije odgovoriti na brojne socijalne probleme ukoliko poboljšaju saradnju. Rezultati do kojih smo došli tokom istraživanja nam pokazuju da se volontерstvo smatra dragocjenim resursom društva. Članovi lokalnih zajednica prepoznaju značajan doprinos društву koji daju volonterske aktivnosti. Većina naših ispitanika su do sada već bili dio volonterskih akcija ili bi se voljeli uključiti u iste. Zbog toga smatramo da je neophodno promovisati volonterski rad kako bi članovi lokalnih zajednica bili upoznati sa svime što volonterski rad nosi sa sobom. Zbog nedovoljnog promovisanja volonterskih akcija često se dešava da članovi lokalnih zajednica i ne budu upoznati o postojanju takve akcije u njihovoј zajednici. Kao jedan od efikasnijih načina promovisanja su društvene mreže. Društvene mreže omogućavaju brzi protok informacija, i kao takve bi imale značajnu ulogu u procesu upoznavanja članova lokalnih zajednica o volonterskom radu. Društvene mreže se koriste i za efikasno sprovođenje brojnih humanitarnih akcija, što nam potvrđuju i rezultati istraživanja od kojih 66% ispitanika smatra da društvene mreže imaju značajnu ulogu u provođenju dobrovoljnih socijalnih akcija i 31% smatra da djelimično imaju važnu ulogu. Profesionalni socijalni radnici u velikoj mjeri podržavaju volonterski rad, a u prilog tome idu rezultati istraživanja gdje je 88% socijalnih radnika odgovorilo da u potpunosti podržavaju volonterizam. Važno je napomenuti da je 50% socijalnih radnika odgovorilo da bi i socijalni radnici trebali volontirati. Volonterske aktivnosti su neprocjenjivo bogatstvo svakog društva. Volonterima želja za volontiranjem dolazi iz bogatstva srca. Volonteri su osobe koje pokreće želja za činjenjem dobra, volonteri ne očekuju naknadu za svoj rad a od sebe pružaju ono najbolje kako bi pomogli onima kojima je potrebna pomoć. Temeljem ovog istraživanja smo došli do brojnih podataka o uspješno provedenim volonterskim akcijama i postignutim rezultatima. Evidentno je koliko je volonterski rad koristan i značajan za brojne postojeće probleme u našem društvu. I kao takvog ga je neophodno dalje istraživati, promovisati i unapređivati.

6. LITERATURA

Knjige:

1. Barker, R. L. (2003). The social work dictionary. Washington.
2. Begović, H., (2006), O volontiranju i volonterima.
3. Bulinger, H. I Novak, J. (2004) Mrežni socijalni rad, Banja Luka.
4. Dervišbegović, M. (2003), Socijalni rad teorija i praksa IV dopunjeno izdanje.
5. Dominelli, L. (2004). Social work. Theory and practice for a changing profession, Cambridge.
6. Halmi, A. (1989), Socijalni rad u lokalnoj zajednici.
7. Haralambos, M. (1989), Uvod u sociologiju.
8. Howe, D. (2003). Uvod u teoriju socijalnog rada.
9. Karić, N. (2002). Zadovoljavanje socijalnih potreba u lokalnoj zajednici.
10. Lakičević, M. (2000). Metode i tehnike socijalnog rada III.
11. Lakičević, D. (1980), Uvod u socijalnu politiku, drugo izdanje.
12. Martinović, D. (2014), Mediji i promocija participacije građana u lokalnoj samoupravi, Široki Brijeg.
13. Milosavljević, M. (1998), Socijalni rad na međi vekova.
14. Milosavljević, M. Brkić, M. (2005), Socijalni rad u lokalnoj zajednici, Socijalna misao.
15. Mujakić, M. (2016), Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini, II dopunjeno izdanje, Sarajevo.
16. Netting, F. Ellen, Peter M. Kettner, Steven L. McMurtry (2008), Social Work Macro Practice, Fourth Edition, Pearson Education. Inc.
17. Ovsenik, M., Ambrož, M. (2002), Neprofitni sektor na području socijalnih usluga.
18. Papo, Mirjana (1971), Razvoj socijalnog rada i struke socijalnih radnika, u Obrazovanje socijalnih radnika u SRBiH, Viša škola za socijale radnike, Sarajevo.
19. Payne, M. (2001), Savremena teorija socijalnog rada, Filozofski Fakultet Univerziteta u Banja Luci, Banja Luka.
20. Pejanović, M. (2005), Politički razvitak BiH u postdaytonskom periodu, TKD Šahinpašić.
21. Pinker, R. (1975), Socijalna teorija i socijalna politika, Zagreb.
22. Pusić, E. (1963) Lokalna zajednica, Zagreb.

23. Rehr, H. & Rosemberg, G. (2006), The social work-medicine relationship, New York.
24. Šadić, S. (2014), Ljudska prava i socijalni rad, Sarajevo.
25. Šmidovnik J. (1999), Lokalana samouprava, Sarajevo.
26. Termiz, Dž. (2009), Metodologija društvenih nauka, Lukavac.

Članci:

1. Ajduković, M. i Urbanc, K. (2009), Integrirajući pristup u socijalnom radu kao kontekst razumijevanja individualnog plana skrbi. Ljetopis socijalnog rada.
2. Ajduković, D. (2003), Socijalna rekonstrukcija zajednice, Zagreb.
3. Burnham, D. (2011). Selective memory: A note on social work historiography. British Journal of Social Work.
4. Knežević, M. (2013), Socijalni rad-profesija krize: je li vrijeme i za krizu profesije, Zagreb.
5. Mowat, C. L. (1961), The charity organisation society, London.
6. Prlenda, S. (2005). Žene i prvi organizirani oblici praktičnog socijalnog rada u Hrvatskoj. Revija za socijalnu politiku.
7. Specht, Harry, Anne Vickery (1977), Integrating Social Work Methods, National Institute Social Services Library.
8. Šerić, N. (2018), Izazovi i perspektive socijalnog rada u lokalnoj zajednici u Tuzlanskom kantonu.
9. Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002). Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje. Ljubljana: Študentska založba.
10. Žganec, N. (1995), Social work education and practice, European Journal of Social Work.

Naučno stručni radovi:

1. Adilović, M. (2013), Socijalna akcija u lokalnoj zajednici.
2. Alić, H. (2004), Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini.
3. Anheir, H. i Salamon, L. (1999), Volunteering in cross-national perspective: Initial comparison.

Normativni akti:

1. Zakon o volontiranju FBiH.
2. Zakon o volontiranju RS.

Online izvori:

1. Udruženje „Pomozi.ba“, www.pomozi.ba.
2. Udruženje „Srce za djecu“, www.srcezadjecu.ba.
3. Udruženje „Oaza“, www.udruzenjeoaza.ba.
4. Udruženje „Nova generacija“ Banja Luka, www.novageneracija.org.

7. POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1: Struktura uzorka prema spolu ispitanika	41
Grafikon 2: Struktura uzorka prema starosnoj dobi	41
Grafikon 3: Struktura uzorka prema mjestu prebivališta	42
Grafikon 4: Struktura uzorka prema vrsti ustanove u kojoj su zaposleni	43
Grafikon 5: Poznavanje zakonskih propisa o volontiranju	44
Grafikon 6: Podržavanje volonterskog rada.....	45
Grafikon 7: Značaj dobrovoljnih aktivnosti za zajednicu	46
Grafikon 8: Saradnja s volonterima	47
Grafikon 9: Potreba za aktivnjom saradnjom socijalnih radnika i volontera	48
Grafikon 10: Područja socijalnog rada na kojima bi saradnja socijalnih radnika i volontera dala bolje rezultate	49
Grafikon 11: Uključenost socijalnih radnika u dobrovoljne socijalne aktivnosti	50
Grafikon 12: Stavovi socijalnih radnika o volontiranju njih samih	51
Grafikon 13: Radni status članova lokalnih zajednica	52
Grafikon 14: Poznavanje osnova o volonterskom radu	53
Grafikon 15: Poznavanje zakonskih propisa o volontiranju	54
Grafikon 16: Značaj volonterskog rada za zajednicu.....	55
Grafikon 17: Stepen zadovoljstva doprinosom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti	56
Grafikon 18: Područja socijalnog rada na kojima bi veći angažman volontera dao bolje rezultate	57
Grafikon 19: Trajnost rješenja koja se postižu primjenom dobrovoljnih aktivnosti.....	58
Grafikon 20: Značaj društvenih mreža za dobrovoljne socijalne aktivnosti	59
Grafikon 21: Značajna uloga volontera za rješavanje određenih problema.....	60
Grafikon 22: Dosadašnje učešće u volonterskim aktivnostima	61
Grafikon 23: Uključivanje u volonterske aktivnosti	61
Grafikon 24: Motivacija za volontiranje	62

8. PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik za socijalne radnike/ce

Poštovani/e,

Zahvaljujemo vam se na izdvojenom vremenu i uloženom trudu da odgovorite na pitanja za potrebe izrade magistarskog rada. Anketu realizujemo u svrhu izrade rada pod naslovom „Uloga dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju socijalnih problema članova lokalne zajednice“. Primarni cilj ankete je da ispitamo vaše stavove u vezi s volonterskim radom kao i dosadašnju saradnju s volonterima. Anketa je anonimna i dobiveni rezultati će biti korišteni samo u svrhu izrade ovog magistarskog rada. Svaki vaš odgovor je od izuzetne važnosti jer ćemo na osnovu njih ostvariti uvid u značajne aspekte volonterskog rada.

1. Spol

- M
- Ž

2. Starosna dob

- 18-25
- 25-35
- 35-50
- 50+

3. Mjesto prebivališta

- FBiH
- RS
- Brčko Distrikt

4. Navedite u kojoj ustanovi radite

5. Da li ste upoznati sa zakonskim propisima koji se odnose na volontiranje?

- Da
- Djelimično
- Ne

6. Da li podržavate volontersi rad?
- U potpunosti podržavam
 - Niti podržavam niti ne podržavam
 - Ne podržavam
 - U potpunosti ne podržavam
7. Da li su dobrovoljne socijalne aktivnosti značajne za lokalnu zajednicu?
- Da
 - Ne
8. Da li ste sarađivali s volonterima u svom radu?
- Da, često sarađujemo
 - Par puta
 - Jednom
 - Nijednom
9. Smatrate li da postoji potreba za aktivnijom saradnjom socijalnih radnika i volontera?
- Da
 - Ovisno od situacije
 - Ne
 - Ne znam
10. Na rješavaju kojih problema bi saradnja socijalnih radnika i volontera dala najbolje rezultate?
-
-

11. Da li ste nekada bili uključeni u dobrovoljne socijalne aktivnosti?
- Da, često
 - Par puta
 - Jednom
 - Nijednom
12. Šta mislite o volontiranju socijalnih radnika?
- Socijalni radnici nemaju vremena za volontiranje
 - To nije u opisu posla socijalnih radnika
 - Možda i ne bi bilo loše
 - Mislim da bi to bilo odlično
 - Ništa konkretno

Prilog 2. Anketni upitnik za članove lokalnih zajednica

Poštovani/e,

Zahvaljujemo vam se na izdvojenom vremenu i uloženom trudu da odgovorite na pitanja za potrebe izrade magistarskog rada. Anketu realizujemo u svrhu izrade rada pod naslovom“ „Uloga dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju socijalnih problema članova lokalne zajednice“. Primarni cilj ankete je da ispitamo vaše stavove i iskustva u vezi s ulogom i doprinosom dobrovoljnog socijalnog rada. Anketa je anonimna i dobiveni rezultati će biti korišteni samo u svrhu izrade ovog magistarskog rada. Svaki vaš odgovor je od izuzetne važnosti jer ćemo na osnovu njih ostvariti uvid u značajne aspekte volonterskog rada.

1. Spol

- M
- Ž

2. Starosna dob

- 18-25
- 25-35
- 35-50
- 50+

3. Mjesto prebivališta

- FBiH
- RS
- Brčko Distrikt

4. Radni status članova lokalnih zajednica

- Student/ica
- Zaposlen/a
- Nezaposlen/a
- Penzionisan/a

5. Da li znate šta je to volonterski rad?

- Da
- Djelimično sam upućen/a
- Ne

6. Da li ste upoznati sa zakonskim propisima koji se odnose na volontiranje?

- Da
- Djelimično
- Vrlo malo
- Ne

7. Smatrate li da je volonterski rad značajan za zajednicu?

- Da
- Ne

8. Da li ste zadovoljni doprinosom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti?

- Veoma sam zadovoljan/na
- Zadovoljan/na
- Niti sam zadovoljan/na, niti sam nezadovoljan/na
- Nezadovoljan/na
- Veoma sam nezadovoljan/na

9. Koji su to problemi gdje bi veći angažman volontera dao bolji rezultat?

10. Kakva se rješenja mogu postići primjenom dobrovoljnih socijalnih aktivnosti?

- Kratkoročna
- Dugoročna
- Ne znam

11. Da li društvene mreže imaju značajnu ulogu u provođenju dobrovoljnih socijalnih aktivnosti?

- Da
- Djelimično
- Ne
- Ne znam

12. Da li volonteri imaju značajnu ulogu za rješavanje određenih socijalnih problema?

- Da
- Ne
- Ne znam

13. Da li ste se nekada bavili volonterskim radom?

- Da
- Ne

14. Da li biste se uključili u volonterske aktivnosti?

- Da
- Ne

15. Šta je to što vas motiviše za volontiranje?

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
IZJAVA o autentičnosti radova

Stranica 1 od 1

Naziv odsjeka i/ili katedre: Socijalni rad
Predmet: Socijalni rad u lokalnoj zajednici

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Lučkin Mirela
Naslov rada: „Uloga dobrovoljnog socijalnog rada u rješavanju socijalnih problema članova lokalne zajednice“
Vrsta rada: Završni magistarski rad
Broj stranica: 75

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum**Potpis**